

DEDE KORKUT

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research
27. Sayı/Issue Nisan/April 2022
Samsun-Türkiye/ Turkey www.dedekorkutdergisi.com

DOI: <http://dx.doi.org/10.25068/dedekorkut474>

Araştırma Makalesi/ Research Article

17. Yüzyıl Divan Şairi Ördek-zâde Mustafâ Nâzım ve Dîvânçesi

17th Century Divan Poet Ördek-zade Mustafa Nazım and His Divan

Öz

Klasik Türk edebiyatı için 17. yüzyıl, bir önceki asırda yakalanan edebî ihtişamın devam ettiği bir dönem olmuştur. Bu yüzyılda adı belli üsluplarla anılan büyük şairlerin yanında yüzlerce şair yetişmekle kalmamış aynı zamanda manzum ve mensur sayısız eser kaleme alınmıştır. Bu eserlerden bazıları günümüze ulaşmış bazıları ise çeşitli sebeplerden dolayı günümüze ulaşamamıştır. Eseri günümüze ulaşmayan bu türden şairlerin ve eserlerinin gün yüzüne çıkarılmasında tezkireler ve biyografik kaynaklarla birlikte şiir mecmuaları büyük bir öneme sahiptir. Bu dönemde yetişen ve kaleme aldığı eseri günümüze ulaşmayan divan şairlerinden biri de Ördek-zâde Mustafâ Nâzım'dır. Tezkirelerde ve biyografik kaynaklarda hayatı hakkında verilen bilgiler oldukça sınırlı olan şair, İstanbullu olup asıl ismi Mustafâ'dır. Önce yeniçeri kaleminde baş halife, daha sonra yeniçeri efendisi olan Nâzım, 1107/1695-96 yılında vefat etmiştir. Kaynaklarda mürettep bir *Dîvân* sahibi olduğu belirtilen şairin bu eserinin herhangi bir nüshası şimdilik elde değildir. Her ne kadar Nâzım'ın bu eseri elde olmasa da Milli Kütüphanede 06 Hk 1204/1 arşiv numarasıyla kayıtlı şiir mecmuasında şairin bir divançe teşkil edecek kadar manzumesi yer almaktadır. Bu çalışmada Ördek-zâde Nâzım'ın hayatı hakkında bilgi verilmiş, tespit edilen manzumelerinin şekil ve muhteva özellikleri üzerinde durulduktan sonra mevcut şiirlerden hareketle edebî kişiliği üzerinde birtakım değerlendirmeler yapılmıştır. Müteakiben bu manzumelerin çeviri yazılı metinlerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk Edebiyatı, 17. yüzyıl, Ördek-zâde Mustafâ Nâzım.

Abstract

For classical Turkish literature, the 17th century was a period in which the literary splendor captured in the previous century continued. In this century, besides the great poets whose names are mentioned with certain styles, hundreds of poets not only grew up, but also numerous works in verse and prose were written. Some of these works have survived to the present day, while others have not survived due to various reasons. Poetry journals, together with biographical sources and biographies, have a great importance in bringing out such poets and their works whose works have not survived to the present day. One of the divan poets who grew up in this period and whose work has not survived to the present day is Ördek-zade Mustafa Nazım. The poet whose life is very limited in biographies and biographical sources, is from Istanbul and his real name is Mustafa. Nazım, He who first became the chief caliph in the janissary pen and later the master of the janissary, passed away in 1107/1695-96. No copy of this work of the poet who is stated to be the owner of a rich *Divan* in the sources, is not available for now. Although this work of Nazım is not available, there are enough poems of the poet to constitute a divan in the poetry journal registered in the National Library with the archive number 06 Hk 1204/1. In this study, information about Ördek-zade Nazım's life was given, after focusing on the form and content features of his poems, some evaluations were made on his literary personality based on existing poems. Afterwards, the translated texts of these poems are included.

Keywords: Classical Turkish Literature, 17th Century, Ördek-zade Mustafa Nazım, Divan.

Zahide EFE*

Sorumlu Yazar Corresponding Author

* Arş. Gör.

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Fen
Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyat
Bölümü, Osmaniye/Türkiye.
Elmek: zahide_efe@outlook.com,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1411-4557>

Makale Geçmişi Article History

Geliş Tarihi: 02.07.2021

Kabul Tarihi: 24.03.2022

E-yayın Tarihi: 25.04.2022

Atıf/Citation:

Efe, Z. (2022). 17. Yüzyıl Divan Şairi Ördek-zâde Mustafâ Nâzım ve Dîvânçesi. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (27), s. 114-172.

Giriş

Belli bir geleneğe tabi olan ve o geleneğin belirlediği kıstaslar çerçevesinde gelişimini sürdüren klasik Türk edebiyatı, 17. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin siyasi açıdan yaşadığı olumsuzluklara rağmen bir önceki yüzyılda yakalamış olduğu mümbit seviyeyi devam ettirerek gelişimini sürdürmüştür. Türk edebiyatının en renkli ve parlak dönemlerinden biri olan bu dönemde, daha sonraki dönemlerde de adından söz ettirecek olan üslup sahibi birçok şair yetişmiştir. Bu yüzyılda kaleme alınan tezkirelerde hayatları hakkında bilgi verilen yüzlerce şair bu zenginliğin en güzel ispatıdır.

Bu edebî geleneğin sahip olduğu zenginliğin parlak ışıltılarını geçmişten günümüze aktaran eserlerin başında tezkireler ve biyografik kaynaklar gelir. Bu kaynaklarla birlikte çeşitli şekil ve türlerdeki eserlerin bir araya getirildiği, sahip oldukları zengin muhtevaları itibarıyla edebiyat tarihine önemli katkılar sağlayan mecmuaları¹ da zikretmek gerekir.

Mecmuaların edebiyat araştırmalarına sağladığı katkıların en önemlilerinden birisi, kaynaklarda divan sahibi olduğu belirtilmesine rağmen çeşitli sebeplerle divanı günümüze ulaşmayan şairlerin manzumelerini ihtiva ederek günümüze ulaştırmalarıdır.² Kaynaklarda mürettep *Dîvân* sahibi olduğu belirtilmesine rağmen şimdilik bu eserin herhangi bir nüshası elde olmayan şairlerden biri de 17. yüzyıl şairlerinden Ördek-zâde Mustafâ Nâzım'dır.

Yaptığımız katalog taramaları esnasında Milli Kütüphanede 06 Hk 1204/1 arşiv numarasıyla kayıtlı şiir mecmuasında Nâzım'ın bir divançe teşkil edecek kadar manzumesine tesadüf edilmiştir. Bu çalışmada Ördek-zâde Mustafâ Nâzım'ın hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgiler verildikten sonra bu manzumelerinin şekil ve muhteva özellikleri üzerinde birtakım değerlendirmelerde bulunularak çeviri yazılı metinlerine yer verilmiştir.

Ördek-zâde Mustafâ Nâzım'ın Hayatı

Şairin hayatı hakkında kaynaklarda verilen bilgiler oldukça sınırlıdır. İstanbul'da doğan şairin asıl adı, Mustafâ'dır. Doğum tarihi hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Yeniçeri efendisi olan Yenibahçeli Ördek İsmail

¹ Mecmuaların edebiyat araştırmalarına sağladığı katkıları hakkında bk. Aydemir, Yaşar (2001). Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü. *Bilgi*, (19), 147-154; Gürbüz, Mehmet (2011). Biyografik Değer Bakımından Şiir Mecmuaları. *Mustafa İsen Adına Uluslararası Sempozyum Klasik Türk Edebiyatında Biyografi Bildiriler*. Ankara: AKM Yayınları, 315-328; Köksal, Mehmet Fatih (2012). Şiir Mecmualarının Önemi ve "Mecmuaların Sistematiği Tasnifi Projesi" (MESTAP). *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*. İstanbul: Kesit Yayınları, 83-101.

² Mecmualardan hareketle manzumeleri bir araya getirilen şairlerden bazıları şunlardır: Bedestani, Ayşe (2018). *XVI. Yüzyıl Şairi Ahd-i Bağdâdî Dîvânı*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi; Çavuşoğlu, Mehmed (1979). *Amrî Dîvânı Tenkidli Basım*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları; Efe, Zahide (2019). 16. Yüzyıl Divan Şairi Hâtemî ve Dîvânçesi. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 8(20), 114-150; Ekinci, Ramazan (2020). Bursalı Hayli Ahmed Çelebi ve Şiirleri. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 6(3), 356-390; İçli, Ahmet (2017). İzâkî ve Şiirleri. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 19, 169-192; Kaplan, Yunus (2018). Dîvânı Meçhul Bir 16. Yüzyıl Şairi: Edirneli Tiğî ve Şiirleri. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 7(16), 104-147; Kaplan, Yunus (2019). Belîği ve Dîvânçesi. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 22, 359-448; Kaplan, Yunus (2020). Mecmualardan Hareketle Bir Dîvânçe Teşkil Denemesi: Edirneli Misâli (Hasan Çelebi) ve Dîvânçesi. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2, 35-152.

Efendî'nin oğlu ve Hilmî Osman Efendî'nin kardeşidir.³ Babasına nispeten Ördek-zâde sanıyla şöhrat bulan şair, tahsilini tamamlamasını müteakip önce yeniçeri kaleminde baş halife, daha sonra da yeniçeri efendisi olmuştur (Ekinci 2018: 2327).

Nâzım'ın ölüm tarihi konusunda kaynaklarda verilen bilgiler farklılık göstermektedir. İsmail Belig, Şeyhî Mehmed Efendi ve Safâyî; Nâzım'ın 1107/1695-96 yılında Nemçe Seferi dönüşünde yeniçeri efendisi iken Belgrat'ta vefat ettiğini söylerken (Abdulkadiroğlu 1999: 427; Ekinci 2018: 2327; Çapan 2005: 610); Sâlim 1106/1694-95 yılında (İnce 2018: 420); Mehmed Süreyyâ ise 1108/1696-97 yılında öldüğünü belirtmektedir (Akbayar 1996: 1234). Mehmed Nâil Tuman'a göre şairin ölüm tarihini Sâlim'in 1106/1694-95, Mehmed Süreyyâ'nın ise 1108/1696-97 olarak göstermesi yanlıştır (Kurnaz ve Tatçı 2000: 1016).

Nâzım'ın manzumelerinde tezkirelerde yer alan yukarıdaki bilgilere ilave edilebilecek, hayatına ışık tutacak herhangi bir ifade yer almamaktadır. Ancak şairin kaleme aldığı "Mevlevî" redifli manzumesi, onun Mevleviliğe meylettiğini veya bu tarikata intisap etmiş olabileceğini akıllara getirmektedir:

*Pür-zîyâ eyler cihâmı devr-i âh-ı Mevlevî
Şu'le-i şem'-i haķîkatdür külâh-ı Mevlevî*

*Muṭribân-ı 'ışk-ı Bârîdür ki eylerler semâ'
Bezmi-ı vahdet âşinâdur cilvegâh-ı Mevlevî*

*Pûte-i tevḥîd ü nâr-ı 'ışk ile me'lûf olup
Ḥâki hoş iksîr ider ednâ-nigâh-ı Mevlevî*

*Gevher-i maḫşûda lâyıḫdur olursa dest-res
Genc-i esrâr-ı Ḥudâdur ḥânḫâh-ı Mevlevî*

*Dîde-i nazmuñ ma'ânî-bîn olur kim Nâzımâ
Mâye-i kuḫl-i cilâdur ḥâk-i râh-ı Mevlevî (G. 92)*

Eserleri

Kaynaklarda şairin mürettep bir *Dîvân* sahibi olduğu (Abdulkadiroğlu 1999: 427; Ekinci 2018: 2327) bilgisi dışında herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Söz konusu *Nâzım Dîvânı*'nın ise herhangi bir nüshası şimdilik elde değildir. Ancak Milli Kütüphanede Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonunda 06 Hk 1204/1 arşiv numarasıyla kayıtlı mecmuanın 15b-27a yaprakları arasında şaire ait bir divançe teşkil edecek kadar çok manzume kayıtlıdır.

Edebî Kişiliği

Şairlerin edebî şahsiyetleri hakkında malumat elde edilebilecek en önemli kaynaklardan biri tezkirelerdir. Ancak Nâzım'ın hayatı hakkında bilgi veren tezkireciler

³ Hilmî Osman Efendi, Yenibaḫçeli Ördek İsmail Efendi'nin küçük oğlu ve Mustafâ Nâzım'ın kardeşidir. Yeniçeri kaleminde baş halife ve daha sonra yeniçeri efendisi olmuştur. *Dîvân-ı hümâyûn* hocalığı da yapan Hilmî, 1132/1719-20 tarihinde vefat etmiştir. Manzumelerinden bazıları Şeyhî'nin *Vekâyi'u'l-Fuzalâ*'sında kayıtlıdır (Ekinci 2018: 3412).

Zahide Efe

arasında Safâyî dışında hiçbiri onun edebî şahsiyeti ile ilgili herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Safâyî'nin değerlendirmesi ise "hoşa giden ve yakıcı şiirlerinin olduğu" yönündeki kısa bir değerlendirmeden öteye gitmez (Çapan 2005: 610).

Nâzım'ın edebî kişiliği hakkında *Safâyî Tezkiresi'*nde yer alan bu kısıtlı bilgi, onun edebî şahsiyeti hakkında etraflı bir kanaate ulaşılmasına imkân tanımamaktadır. Ancak birçok divan şairi gibi Nâzım da yazmış olduğu manzumelerde kendi şairliği ve şiir anlayışı üzerinde yapmış olduğu değerlendirmelerde edebî şahsiyeti hakkında bazı çıkarımlarda bulunmaya imkân tanıyan önemli ipuçları vermiştir. Bu anlamda şairin yapmış olduğu bu değerlendirmelerden bazıları aşağıda gösterilmiştir.

Kaleme aldığı manzumelerde kendini "tûtî-i mu'ciz-dem ü suhan-perdâz (K. 2/30), bülbül-i gülzâr-ı ma'rifet (K. 2/31), nâdire-gû (G. 52/5), tûtî-i mu'ciz-keâm (G. 72/7), mu'cize-gû (G. 29/5), sükker-feşân-ı tâze-zebân (G. 41/9), mu'ciz-i üstâd-ı suhangû (G. 43/5)" ve "tûtî-i 'ışk-ı nev-zebân (G. 27/5)" gibi vasıflarla tanımlayan Nâzım, bu sahada sahip olduğu meziyetlere dikkat çekmenin yanı sıra aynı zamanda yazdıklarıyla kendinden emin bir şair portresi çizmektedir.

Nâzım, şairliği üzerinde serdettiği bu iddialı değerlendirmeleri kendi şiirleri üzerine yapmaktan da geri durmamıştır. Yazmış olduğu manzumeleri "garrâ kasîde (K. 2/28), nazm-ı selîs (K. 2/29), gazel-i tâze (G. 21/6), şî'r-i garrâ (G. 55/7), zemîn-i pâk (G. 55/7), tarz-ı hâsü'l-hâs-ı nazm (G. 67/5), eş'âr-ı rengîn (G. 11/5), zemîn-i tâze (G. 69/4), şî'r-i selîs (G. 23/5), genc-i nev-eş'âr (G. 84/3), mazmûn-ı tâze (G. 58/5), nazm-ı ter (G. 86/7), taht-nişîn-i nazm (G. 86/8), şî'r-i sihr-âmîz (G. 37/5), hoş-âyende gazel (G. 43/5), lü'lü'-yi intihâb (G. 12/9)" ve "şî'r-i ter (G. 16/5)" olarak tanımlayan şair; yazdıklarının tarz, mana, hayal, mazmun ve selaset bakımından muhkem bir yapıya sahip olduklarını iddia etmekten geri durmaz.

Şairin edebî kişiliğini ortaya koyma adına kaleme aldığı manzumelerde poetik ifadelerin yer aldığı beyitlerden bazıları aşağıda örnek olarak gösterilmiştir.

Nâzım, şiirlerinin incilerini cihana saçsa buna şaşılmalıdır. Çünkü o, yaratılışı gibi yeni şiirler hazinesini açmıştır:

*Nazmum dürini bezl-i cihân itsem 'aceb mi
Tab'um gibi bir genc-i nev-eş'âr şüküfte (G. 84/3)*

Gönül erbabı olanlar, Nâzım'ın şiirlerini yadırgamamalıdır. Çünkü o, bu sahada padişahlar gibi nazım tahtına oturmuştur:

*Çok görmesünler ammâ erbâb-ı dil bu şî'ri
Taht-nişîn-i nazmum bu fende husrevâne (G. 86/8)*

Nâzım, hangi gece şiir yazmaya başlasa onun selis şiirleri şöret mumuna dönüşmektedir:

*Ne şeb ki nazma sülük eylesem eger Nâzım
Benüm şî'ir-i selisüm çerâğ-ı şöret olur (G. 23/5)*

Nâzım, nasıl yeni mazmunlar düşünüp şiirler yazmasın ki. Çünkü söz ateş, gönül ateş, yüce yaratılışı ateşten ibarettir:

Nice mazmûn-ı tâze fikr idüp nazım itmeye Nâzım
Suĥan âteş dil âteş şu‘le-i ĩab‘-ı bülend âteş (G. 58/5)

Şairlerin edebî kişiliğinin şekillenmesinde hangi şairlerden etkilendiğini ya da hangi şairleri etkilediğini tespit etme hususunda nazirecilik geleneği önemli bir yere sahiptir. Nâzım da bu geleneğe uyarak beğendiği şairlerin şiirlerine nazireler yazmış ve bir şair olarak hangi şairlerden etkilendiğine dair bazı ipuçları vermiştir.

Bu şairlerden biri Haylî’dir. Nâzım’ın halis şiirini nükteli sözler söyleyen Haylî’ye nazire olarak yazdıran, gönül kaleminin suskunluğudur:

İskât-ı ĥâme-i dil itdi nazîre cânâ
Nâzım bu şi‘r-i pâki Ĥaylî-i nükte-dâna (G. 86/9)

“Ey Nâzım, eğer Haylî gibi üstat bir şair ele girse, ilim tahsil etmem mümkün olurdu.” anlamına gelen bir başka beytinde ise Haylî’yi üstat şair olarak gördüğünü açıkça belirtmiştir:

Taĥsîl-i fûnûn itmek olurdu yine Nâzım
Ĥaylî gibi bir şâ‘ir-i üstâd ele girse (G. 87/7)

Nâzım’ın nazire yazdığı şairlerden bir diğeri ise Reşîd’dir. Şair, yaratılışının papağanına bu yeni zemin ayna olmasa Reşîd’e nazire yazmanın hiç mümkün olamayacağını söyler:

Hiç Reşîde mümkün olmazdı nazîre Nâzımâ
Tŭtî-i ĩab‘a velî bu nev-zemîn âyinedür (G. 33/5)

Tazmin, bir şairin bir mısra veya beytini şiirine katmaktır (Tahirü’l-Mevlevî 1994: 150). Tazminin nazire ile olan benzerliği açıktır. Şairler tıpkı nazirelerde olduğu gibi beğenilen, sevilen şiirleri tazmin etmişlerdir (Köksal 2018: 62). Nâzım da Amrî’nin bir matlamını tazmin etmiştir:

Bu gûne maĥla‘-ı ‘Amrîyi eylesem tazmîn
Yine edâ-yı nikâtında çok kuşûr iderem (G. 73/6)

Nâzım’ın 17. yüzyıl divan şiirinin önemli temsilcilerinden biri olan Nahîfî ile birlikte kaleme aldığı müşterek gazel, şairin edebî kişiliğinin şekillenmesinde ve sahip olduğu sanat anlayışı hakkında çıkarımlarda bulunmaya yarayacak ipuçlarını bünyesinde barındırması bakımından oldukça önemlidir:

(Nh) *Sâye-i ĩaddûn ki naĥl-i bâğ-ı cennetdür baña*
(Nz) *La‘l-i nâbuñ Kevşer-i ‘ayn-ı sa‘âdetdür baña*

(Nh) *Levh-i eş‘ârum Nahîfî n’ola sŭzân eylesem*
(Nz) *Ĥŭsn-i tâb-endâzı Nâzım mihr-i ‘izzetdür baña (G. 9)*

Ayrıca Nâzım, 17. yüzyıl divan şiirinin bir başka önemli şairi Mezâkî’nin (ö. 1087/1676-77) ölümü üzerine iki tarih düşürmüştür. Bu manzumelerde Mezâkî’nin mana bahçesinin bülbülü ve İran ülkesinde Sâib’in övgüsüne mazhar olmuş bir üstat olarak tanımlaması, Nâzım’ın nezdinde bu şairin teşkil ettiği önemi ve sanat anlayışının şekillenmesinde üstlenmiş olduğu rolü göstermesi bakımından dikkate değerdir:

‘Andelîb-i ħadîķa-i ma‘nâ
Eyleye gülşen-i cinânı mekân (Kıt. 5/1)

O bir üstâd-ı kâmindür ki anuñ
İder medĥin ‘Acem mülkinde Şâ’ib (Kıt. 4/2)

Şiirlerinin Muhteva Özellikleri

Nâzım şiirlerinde muhteva itibarıyla genellikle âşıkane ve rindane konuları terennüm etmiştir. Şair, rindane tarzda kaleme aldığı manzumelerinde bu söyleyişe özgü olan “bezm-i işret, mey, mey-hâne, bâde, peymâne, sâgar, câm, şarâb, bâğ-ı işret, meykede, mest-i harâb, mestâne, sâkin-i mey-hâne, humâr, meclis-i rindân” ve “rind-i harâbât” gibi kavramları sık sık kullanmıştır. Aşağıdaki gazel, şairin âşıkane ve rindane tarzda söylediği manzumelere güzel bir örnek teşkil etmektedir:

Meclisde meyle dil-ber ile ‘âlem eylesek
Nûş-ı dem-â-dem ile gönül bir dem eylesek

Faşl-ı bahârı ‘âlem-i âb ile geşt idüp
Bezm-i çemende cân u dili ĥurrem eylesek

Gülzâr-ı tende velvele-i ‘ıyş [u] nûş ile
Nuĥ-ı hezâr-ı zârı dilâ ebkem eylesek

Olmaz egerçi Yûsuf-ı bâzâr-ı ĥande-rîz
Bârî ĥalâş-ı derd-i çeh-i pür-ġam eylesek

Câm-ı mey içre kaçtre-i eşki revân idüp
Seyl-i sirişki âteş ile hem-dem eylesek

Bir kez ümîd-i dâne-i ĥâl ile ol mehûñ
Dâm-ı kemend-i zülfe dili maĥrem eylesek

Nâzım o çeşm-i âhû-yı vaĥşî nigehleri
Mest-i müdâm-ı neşve-i câm-ı Cem eylesek (G. 62)

Musikinin eğlence kültürünün vazgeçilmez unsuru olması, klasik Türk şairlerinin de dikkatini çekmiş ve şairler; şiirlerinde musiki terimlerini, çeşitli kelime oyunları ile tevriye, ihâm ve ihâm-ı tenâsüp gibi sanatlar vasıtasıyla işlemişlerdir (Kesik 2019: 242). Nâzım’ın aşağıdaki gazeli hem musiki terimlerini ihtiva etmesi hem de âşıkane ve rindane bir eda taşıması hasebiyle şairin üslubunu ortaya koymak açısından dikkat çekici bir örnektir:

O şûĥ meclis-i rindâna gelse nâz iderek
Dil-i fütâde düşer pâyına niyâz iderek

*İderse muṭrib-i hoş-lehçe nağme-i şehnâz
Gelür hezâr gönül nâle-i hicâz iderek*

*Şemîm-i kâkül-i cânânı eyleyen ümmîd
Kemend-i 'ışka düşer fikret-i mecâz iderek*

*İder nice dili pâ-mâl şâne-i nâzı
Güşâde kâkülün ol şüh-ı 'işve-sâz iderek*

*Gelür bu meclise te 'dîb-i nağmeye Nâzım
Hezâr muṭrib-i dil güş-mâl-i sâz iderek (G. 63)*

Divan şairleri, şahsen nasıl bir hayat takip ederlerse etsinler, daima dünya alayışından uzak bulunmak, maddeye kıymet vermez görünmek isterler. Onlar için cihanın bir pula değeri yoktur. Daima rintlikten bahsetmeleri, laubali ve derbeder görünmeleri bundandır (Levend 2018: 567). Nâzım da aşağıdaki beyitlerinde görüldüğü üzere zaman zaman dünyanın gamına ve neşesine rağbet etmediğini ifade ederek rintçe bir tavır sergilemekten geri durmaz:

*Beni kendüñ gibi zâhid esîr-i hırka zann itme
Ġam-ı dünyâ vü mâfihâyı ber-düş itdigüm yoğdur (G. 39/3)*

*Ġam-ı dünyâyı ber-düş itdigüm efsânedür yoğsa
Cihânda devlet-i nâ-pâyidâra ârzü itmem (G. 68/4)*

*Neşât-ı devlet-i dünyâyâ rağbet eylemez gönülüm
Ġam-ı 'ışk ile zirâ güşe-i 'uzletde mihmânam (G. 70/4)*

Rindane tarzda şiirler yazan birçok divan şairinin şiirlerinde riyakâr ve kaba sofu olarak nitelendirilen zâhid tipine sataşmaları ortak özelliklerden biridir. Birçok şair gibi Nâzım da yazdığı şiirlerinde her fırsatta kaba sofulara çatmaktan geri durmamıştır:

*Beni kendüñ gibi zâhid esîr-i hırka zann itme
Ġam-ı dünyâ vü mâfihâyı ber-düş itdigüm yoğdur (G. 39/3)*

*Dost-kânî kadeh-i neşve-nümâ zühhâduñ
Şüretâ dîde-i sâlûsına düşmen görünür (G. 47/3)*

*Gel ey zâhid çıkar çirk-i riyâ destârını serden
Ġaraz olmaz gürüh-ı hağ-şinâs-ı ehl-i hâlâta (G. 89/6)*

Şiirlerinin Şekil Özellikleri

Nâzım'ın tespit edilebilen 110 manzumesinin 2'si kaside, 4'ü kıt'a, 1'i nâ-tamâm murabba, 7'si nâ-tamâm olmak üzere 88'i gazel ve 15'i matla/müfred nazım şekli ile kaleme alınmıştır. Bu manzumelerin 99'u Milli Kütüphanedeki 06 Hk 1204/1 numaralı şiir mecmuasında yer alırken 11'i ise çeşitli tezkireler ve biyografik kaynaklarda kayıtlıdır. Milli Kütüphane nüshasında yer alan manzumeler, mürettep bir divanda

Zahide Efe

olması gereken sırayla kasideler, kıt'alar, gazeller, matlalar ve müfredler şeklinde yer almaktadır. Ancak bu manzumeler, mürettep bir divanda olması gerektiği gibi kafiye harflerine göre sıralanmamıştır.

Şairin tespit edilebilen iki kasidesi bulunmaktadır. Bunlardan ilki "rûz u şeb" redifli, na't türünde yazılmış 29 beyitlik kasidedir. *Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* vezni ile tanzim edilen bu kaside, mücerred kafiyelidir. Manzumenin bir diğer özelliği de redifi teşkil eden "rûz u şeb" terkibine paralel olarak her beytin birinci mısraının başında (bazı beyitlerde birinci mısraın içinde veya sonunda) "mihr ü meh" terkiбинin kullanılmış olmasıdır. Klasik kaside tertibine uygun olarak yazılan bu kasidenin 1-11. beyitleri nesib, 12-13. beyitleri girizgâh, 14-23. beyitleri medhiyye/na't, 24-27. beyitleri fahriyye ve 28-29. beyitleri ise dua bölümleridir.

Klasik edebiyattaki binlerce na't arasında şöhreti veya tesiriyle zirveye ulaşanları belirtmek gerekirse; ilk sırayı Fuzûlî'nin *Su Kasidesi'*ne, ikinci sırayı Şeyh Gâlib'in müseddes-i mütekerrir şeklindeki na'tı ve üçüncü sırayı ise Fehîm-i Kadîm'in⁴ daha çok edebî muhitlerde ün kazanan ve Yahyâ Nazîm, Vahîd Mahtûmî, Neşâtî, Şeyh Gâlib ve İzzet Molla gibi şairler tarafından da tanzir edilen "rûz u şeb" redifli na'tı alır (Yeniterzi 2002: 10-11).

Nâzım da bu kasidesini Fehîm-i Kadîm'in meşhur na'tına nazire olarak kaleme almıştır. Nâzım, Fehîm'in tarzını takip ettiğini ve ona nazire olarak manzumesini kaleme aldığı şu şekilde ifade eder:

*Pey-rev-i âgâze-i tab'-ı Fehîmem Nâzımâ
Mihr ü mehâsâ dil eyler naqş-ı diger rûz u şeb*

*Mihr ü meh gibi nazîre derc dilde eyledüm
Nazım-ı pâk-i gevher-i yek-dâne-perver rûz u şeb (K. 1/24-25)*

Nâzım'ın kaleme aldığı ikinci kasidesi ise Mahmud Efendi adlı bir şahsın övgüsü için yazılmış olup 42 beyitten müteşekkildir. Bahariyye türünde yazılmış olan bu kaside, *mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün* vezninde ve mürdef kafiyelidir. Redifi bulunmayan bu kasidenin bir diğer özelliği ise birden fazla matla beytine sahip olmasıdır. Klasik kaside tertibine uygun olarak yazılan bu manzumenin 1-12. beyitleri nesib, 13. beyti girizgâh, 14-25. beyitleri medhiyye, 26-33. beyitleri fahriyye, 35-39. beyitleri tegazzül ve 40-42. beyitleri ise duadır.

Şairin tespit edilen şiirleri arasında kıt'a nazım şekli ile yazılmış dört manzume yer almaktadır. Bu kıt'alardan ikisi Mezâkî'nin 1087/1676-77'de ölümüne tarih düşürmek amacıyla yazılmıştır. Nâzım bu kıt'alarda Mezâkî'yi "mana bahçesinin bülbülü, ilim ve hüner sahibi üstat" olarak tavsif etmiştir. Diğer iki kıt'a ise Sultan Mehmed'in annesinin vefatı ve Sadrazam Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın Çehrin Kalesi'ni 1089/1678-79'daki fethine tarih düşürmek için tanzim edilmiştir.

Nâzım'ın eldeki şiirleri arasında sayıca en çok gazel nazım şekline sahip manzumeler yer almaktadır. Şairin mevcut 110 manzumesinin 88'i gazel nazım şeklindedir. Bu gazellerin büyük çoğunluğu (64 gazel) beş beyitlidir. Geri kalan

⁴ Fehîm-i Kadîm ve ona nazire yazan şairlerin manzumeleri hakkındaki bir inceleme için bk. Güler, Zülfi (2009). Ruz u Şeb Redifli Üç Na't. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 39, 553-578.

17. Yüzyıl Divan Şairi Ördek-zâde Mustafâ Nâzım ve Divânçesi

gazellerden 8'i yedi beyit, 6'sı üç beyit, 4'ü altı beyit, 4'ü 9 beyit, 1'i iki beyit ve 1'i de sekiz beyitten müteşekkil olup bunlar alfabenin 17 harfinde yazılmıştır. Şair, bu harfler içerisinde diğer divan şairlerinde görülen yaygın temayüle uygun olarak en çok "ra (ر)" harfini tercih etmiştir. Gazellerin harflere göre sayıca dağılımı şu şekildedir: Elif (ا) 7, be (ب) 1, pe (پ) 2, te (ت) 2, ha (ح) 1, ra (ر) 30, ze (ز) 3, sin (س) 1, şın (ش) 4, tı (ط) 3, kef (ك) 4, lam (ل) 1, mim (م) 7, nun (ن) 6, vav (و) 1, he (ه) 11, ye (ی) 4.

Nâzım, tespit edilebilen şiirlerinin tamamını aruz vezni ile kaleme almıştır. Aruzu şiire tatbik etmek hususunda başarılı olan şair, mevcut şiirlerinde "remel, hezec, müctes, hafif, recez" ve "muzari" bahirlerine ait 11 farklı aruz kalıbını kullanmıştır. Şairin en çok tercih ettiği kalıp, remel bahrinin *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbıdır. Kullanılan vezinlerin nazım şekillerine göre sayıca dağılımı aşağıdaki gibidir:

Vezin	Sayı
<i>mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün</i>	27
<i>fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün</i>	25
<i>mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün</i>	18
<i>mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün</i>	13
<i>fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün</i>	10
<i>mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün</i>	7
<i>fe'ilatün mefâ'ilün fe'ilün</i>	5
<i>mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün</i>	2
<i>fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün</i>	1
<i>müfte'ilün mefâ'ilün müfte'ilün mefâ'ilün</i>	1
<i>mef'ülü fâ'ilâtün mef'ülü fâ'ilâtün</i>	1
Toplam	110

Şiir metinlerini düzyazıdan ayıran özelliklerinden birisi olan âhenk, kelimelerin akıcılığı, kulakta hoş tesir bırakacak şekilde bir araya getirilmesi, sözün ses yapısının çeşitli yollarla etkileyici şekilde düzenlenmesidir. Âhenk sağlamak için vezin, aynı sesleri tekrarlayan veya ses bakımından benzeşen kelimelerin kullanılması, mısra sonlarının ses bakımından uyuşması (kafiye), kelime ve cümle tekrarı gibi öğelerden yararlanır (Saraç 2007: 106-107). Nâzım da şiirde âhengi sağlayan en önemli unsurlar arasında yer alan kafiyenin şiir üzerindeki etkisinden istifade etmiş ve bütün şiirlerini kafiyeli yazmayı tercih etmiştir. Şairin kaleme aldığı 88 gazelin 57'si mürdef, 28'i mücerred ve 3'ü ise mukayyed kafiyelidir.

Divan şiirinde kafiyenin bütünleyicisi ve zenginleştiricisi olarak redife çok yer verilmiştir. Redif, şiirde ses ve anlamın odak noktasıdır. Böyle bir odak noktası, şiirin kendi içinde varlık bütünlüğünü sağlaması ve ahengin tesisinde önemli bir role sahiptir (Macit 2016: 91). Gazellerinin büyük çoğunluğunda redif kullanan Nâzım, kullandığı rediflerde çoğunlukla Türkçe kelimeleri tercih etmiştir. Şairin kullandığı bu rediflerin 13'ü ek hâlinde, 50'si kelime ya da kelime grubu hâlinde, 23'ü ek+kelime hâlinindedir. Şair, 2 gazelinde ise redif kullanmaktan imtina etmiştir.

Nüsha Tavsifi

Milli Kütüphane Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonunda 06 Hk 1204/1 arşiv numarasıyla kayıtlı *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın nüsha özellikleri şöyledir:

Zahide Efe

48 varaktan müteşekkildir. Sırtı meşin bez kaplı sade meşin ciltlidir. 203x125-160x90 mm ölçülerine sahip olup talik hat ile yazılmıştır. Kâğıt türü, taç arma filigranlıdır. Hepsinde olmamakla birlikte bazı şiir başlıklarında sürh, metinlerde ise siyah mürekkep kullanılmıştır. Her sayfa genellikle dört sütunlu olup değişen satır sayısına sahiptir. Rutubetlenme nedeniyle bazı varaklarda mürekkep dağılmalarının olduğu görülse de bunlar metni okumaya engel teşkil edecek düzeyde değildir. Mecmuada nazım şekilleri, kafiye ve redif gibi hususlarda belli bir tertip düzeni gözetilmemiştir. 8a, 10b, 15a, 16a, 39b, 42a, 46a, 49a, 49b sayfaları boştur. Mecmuada Ahmed Paşa, Alî, Atâyî, Bahayî, Bâkî, Cemalî, Cem'î, Cananî, Cevherî, Cevrî, Emânî, Fâizî, Fehmî, Feyzî, Gaybî, Gubârî, Habîbî, Hakânî, Haletî, İshak, İsmetî, İzârî, Kabûlî, Kelâmî, Kelîm, Mantıkî, Nâbî, Nadirî, Nâilî, Nazîfî, Nef'î, Nev'î, Neşâtî ve Nihâdî gibi şairlerin manzumeleri kayıtlıdır. Nâzım'ın manzumeleri mecmuanın 15b-27a yaprakları arasında kayıtlıdır.

Varak numaraları sonradan başka biri tarafından eklendiği anlaşılan mecmuada varak sonlarında reddadiye mevcut değildir. Ayrıca mecmuada sonradan eklenen sayfa numaralarından hareketle 9. ve 19. varakların eksik olduğu anlaşılmaktadır. Nâzım'ın manzumelerinin bulunduğu bu varakların kayıp olması elimizdeki Nâzım'a ait manzumelerin eksik olduğunu göstermektedir.

Sonuç

Zengin muhtevalarıyla tertip edildikleri dönemlerin aynası hüviyetine sahip olan mecmualar, sağlığında divan tertip edemeyen ya da tertip ettiği halde çeşitli sebeplerden dolayı divanı günümüze ulaşmayan şairlerin manzumelerini ihtiva etmeleri ve günümüze ulaştırmaları açısından oldukça önemlidir. Kaynaklarda divan tertip ettiği bildirilen ancak bu eserin herhangi bir nüshası şimdilik elde olmayan ancak divançesi bir mecmua sayesinde günümüze ulaşan şairlerden biri de Ördek-zâde Mustafâ Nâzım'dır.

17. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış bir divan şairi olan Nâzım'ın, Milli Kütüphanede 06 Hk 1204/1 arşiv numarasıyla kayıtlı şiir mecmuası ile çeşitli tezkirelerden hareketle 2 kaside, 4 kıt'a, 1'i nâ-tamâm murabba, 7'si nâ-tamâm 88 gazel ve 15 matla/müfred olmak üzere 110 manzumesi bu çalışmayla bir araya getirilmiştir. Şairin şiirlerinin yer aldığı mecmuada varak kopukluklarının olması elimizdeki Nâzım'a ait manzumelerin eksik olduğunu göstermektedir.

Tezkirelerde ve biyografik kaynaklarda Nâzım'ın edebî kişiliği ile ilgili yeterli bilgi bulunmasa da şair, kaleme aldığı manzumelerinde kendi şiirleri ve şairliği hakkında emin ifadeler kullanmıştır. Ancak Nâzım'ın bu ifadelerini klasik şiir geleneğinde şairlerin hemen hemen hepsinde görülen kalıplaşmış fahriye ifadeleri olarak değerlendirmek yerinde olacaktır. Nâzım her ne kadar şiir tekniğine, vezin, kafiye ve dile hâkim bir şair görüntüsü ortaya koymuş olsa da; kullanmış olduğu hayal, his, yeni mazmunlar ve ifade şekilleri bakımından orta seviyede bir divan şairi olarak kabul edilebilir.

Klasik edebiyatın başarılı bir temsilcisi olan Haylî, Reşîd, Amrî, Nahîfî, Fehîm ve Mezâkî gibi usta şairlerden ilham alarak sanatını ve edebî kişiliğini şekillendiren Nâzım, manzumelerini genellikle âşıkane ve rindane bir eda ve samimi bir üslupla kaleme almıştır. O da birçok divan şairi gibi en çok gazel nazım şekline rağbet etmiştir.

Sonuç olarak bu çalışmada kaynaklarda mürettep bir *Dîvân* sahibi olduğu bilgisi yer almasına rağmen bu eseri günümüze ulaşmayan 17. yüzyıl şairlerinden Ördek-zâde Nâzım'ın tespit edilen manzumeleri bir araya getirilerek *Dîvânçe*'si teşkil edilmiştir. Böylece zengin numunelere sahip olan divan edebiyatının unutulmaya yüz tutmuş bir eseri daha gün yüzüne çıkarılmıştır. Nâzım'a ait manzumelerin bu çalışmayla ortaya konulanlarla sınırlı olmadığını, yapılacak olan araştırma ve incelemeler neticesinde şaire ait farklı manzumelere tesadüf edilme ihtimalinin her zaman bulunduğunu söylemek yerinde olacaktır.

Kaynakça

- Abdulkadiroğlu, A. (1999). *İsmail Belîğ Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Akbayar, N. (1996). *Mehmed Süreyya Sicill-i Osmanî 4. Cilt*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Çapan, P. (2005). *Mustafa Safâyî Efendi Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idi'l-Eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Aydemir, Y. (2001). Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü. *Bilig*, (19), 147-154.
- Bedestani, A. (2018). *XVI. Yüzyıl Şairi Ahd-i Bağdâdî Dîvânı*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Çavuşoğlu, M. (1979). *Amrî Dîvân Tenkidli Basım*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Efe, Z. (2019). 16. Yüzyıl Divan Şairi Hâtemî ve Dîvânçesi. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 8(20), 114-150.
- Ekinci, R. (2018). *Vekâyi'u'l-Fuzalâ Şeyhî'nin Şakâ'ik Zeyli Şeyhî Mehmed Efendi 3. Cilt*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Ekinci, R. (2020). Bursalı Haylî Ahmed Çelebi ve Şiirleri. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 6(3), 356-390.
- Güler, Z. (2009). Ruz u Şeb Redifli Üç Na't. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 39, 553-578.
- Gürbüz, M. (2011). Biyografik Değer Bakımından Şiir Mecmuaları. *Mustafa İsen Adına Uluslararası Sempozyum Klasik Türk Edebiyatında Biyografi Bildiriler*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 315-328.
- Güzel, B. (2012). *Kemiksiz-zâde Safvet Mustafa ve "Nuhbetü'l-Âsâr Min Ferâidi'l-Eş'âr" İsimli Şair Tezkiresi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- İçli, A. (2017). İzâkî ve Şiirleri. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 19, 169-192.
- İnce, A. (2018). *Mîrzâ-zâde Mehmed Sâlim Efendi Tezkiretü's-suarâ*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. [Erişim Tarihi: 12.02.2022], e-kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-203805/mirza-zade-mehmed-salim-tezkiretu39s-su39ara.html>.
- Kaplan, Y. (2018). Dîvânı Meçhul Bir 16. Yüzyıl Şairi: Edirneli Tiğî ve Şiirleri. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 7(16), 104-147.
- Kaplan, Y. (2019). Belîğî ve Dîvânçesi. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 22, 359-448.
- Kaplan, Y. (2020). Mecmualardan Hareketle Bir Dîvânçe Teşkil Denemesi: Edirneli Misâlî (Hasan Çelebi) ve Dîvânçesi. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2, 35-152.

- Kesik, B. (2019). Cenâbî Dîvânı'nda Mûsikî. *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları XVI Dîvândan Nağmeler: Farklı Boyutlarıyla Edebiyat-Mûsikî İlişkileri*. İstanbul: Klasik Yayınları, 240-269.
- Köksal, M. F. (2012). Şiir Mecmualarının Önemi ve "Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi" (MESTAP). *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*. İstanbul: Kesit Yayınları, 83-101.
- Köksal, M. F. (2018). *Sana Benzer Güzel Olmaz -Divan Şiirinde Nazire-*. İstanbul: Büyüyenay Yayınları.
- Kurnaz, C. ve Tatçı, M. (2000). *Mehmed Nâil Tuman Tuhfe-i Nâilî*. Ankara: Bizim Büro Yayınevi.
- Levend, A. (2018). *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Macit, M. (2004). *Divan Şiirinde Ahenk Unsurları*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane, Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi, 06 Hk 1204/1.
- Saraç, M. A. Yekta (2012). Klâsik Edebiyat Bilgisine Göre Divan Şiirindeki Ahenk Öğeleri. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 37(37), 105-136.
- Tâhirü'l-Mevlevî (Tahir Olgun) (1994). *Edebiyat Lügati*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Yeniterzi, E. (2002). Türk Edebiyatında Na'tlara Dair. *Türkler, Cilt 11 Osmanlı*. Hasan Celal Güzel, Prof. Dr. Kemal Çiçek ve Prof. Dr. Salim Koca (Ed.). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Ördek-zâde Nâzım Dîvânçesi⁵

[15^b-16^a]

1.

Der-na^c t-1 Şem^c -i Hâlvat-serây-ı Nübüvvet ki Mihr ü Mâh Pervâne-i [...]⁶

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1. Mihr ü meh eyler tekâpü 'âlemi her rûz u şeb
Şarğdan ğarbí temâşâya gezerler rûz u şeb
2. Mihr ü meh kim evc-i a' lâda iki meşşâdadur
Zîb-bağş olur 'arûs-ı dehre yek-ser rûz u şeb
3. Mihr ü meh kim kûbbe-i eflâki şevk-engîz ider
Nûrdan sûzân dü-ğandîl-i mûnevver rûz u şeb
4. Mihr ü meh kim iki çeşm-i âsumândur ma^c nâde
Gûlsitân-ı 'âlemi çün seyr iderler rûz u şeb

⁵ Mecmuada sonradan eklenen sayfa numaralarına bakıldığında 9. ve 19. varakların eksik olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle mecmuanın varak numaraları tarafımızca yeniden verilmiştir. Ayrıca mecmuada karışık bir şekilde yer alan manzumeler tarafımızca kafiyelerine göre yeniden sıralanarak mürettep bir divançe teşkil edilmiştir.

⁶ [...]:

17. Yüzyıl Divan Şairi Ördek-zâde Mustafâ Nâzım ve Divânçesi

5. Mihr ü meh âyine-i 'âlem-nümâdur her biri
Olmaz ammâ perde-i ebr ile muğber rûz u şeb
6. Mihr derd-i 'ışka meh dâğ dâğ şevk olup⁷(?)
Biri birine iderler rûyn izhâr rûz u şeb
7. Mihr ü meh olmuş nıgehbân-ı burûc-ı âsumân
Devr iderler 'âlemi iki dil-âver rûz u şeb
8. Mihr ü mehden kim zemîn ü âsumân lem'ân olup
Şu'le-i feyz-i Hüdâya oldu mazhar rûz u şeb
9. Mihr ü mâha nüh-felek aşdâf olup itmiş yine
Nice dem perverde lü'lü'-i münevver rûz u şeb
10. Mihr ü meh kim birbirinden iktibâs-ı nûr ider
Gösterür dünyâya mir'ât-ı dü-peyker rûz u şeb
11. Mihr ü meh fânûs-ı çarhı devr itmezlerdi tâ
Olmasa pervâne-i şem'-i peyem-ber rûz u şeb
12. Ol Resûl-i kibriyânun kim ider mihr ile mâh
Ravza-i pâkin ziyâret tâ-be-mağşer rûz u şeb
13. Mihr ü mâhun birisi tâ şubha dek ol ravzayı
Birisi aḡşâm olunca anı bekler rûz u şeb
14. Ḥabbezâ ol Aḡmed-i mürsel ki mihr ü mâhda
Zerre-i envâr-ı tâb-endâzı muğmer rûz u şeb
15. Mihr ü mâh-ı nev ki oldu vaşfuña kilik ü devât
Nâme-i evşâf-ı iclâluñ yazarlar rûz u şeb
16. Mihr ü meh ser-levha-i na't-ı şerîfündür senün
Ḥâme-i zerrîn ile olmuş muğarrer rûz u şeb
17. Ḥasret-i iksîr-i ḡâk-i 'izzetün mihr ü mehi
Püte-i çarḡ içre güyâ kâl ider⁸ rûz u şeb
18. Mihr ü meh tâ çend olmuşdur çerâğ-ı âsumân
Eş-şal'ât u es-selâm eyler ber-â-ber rûz u şeb

⁷ Vezin tutarsız.

⁸ ider: iderem M.

19. Mihr ü meh kim devr iderler dehri tâ rûz-ı hisâb
Oldılar fermân-ber-i şer^c -i muṭahhar rûz u şeb
20. Mihr ü meh sevdâ-yı^c ışkuñ ile ser-gerdân olup
İki seyyâh-ı cihândur kim gezer her rûz u şeb
21. Meh şeb-i fûrkatde mihr olmadı rûz-ı vaşl-ı yâr
Her birinüñ oldı aḥvâli mükedder rûz u şeb
22. Mihr ü meh eylerse âfâkı münevver dâ'imâ
Sûziş-i dâğ-ı dil eyler şekl-i âḥar rûz u şeb
23. Mihr ü mehden olmasa mengûş-ı gerdûna eger
Gûş-ı çarḥa eylemezdi^c arz-ı gevher rûz u şeb
24. Pey-rev-i âğâze-i ṭab^c -ı Fehîmem **Nâzımâ**
Mihr ü mehâsâ dil eyler naḳş-ı diger rûz u şeb
25. Mihr ü meh gibi naẓîre derc dilde eyledüm
Nazm-ı pâk-i gevher-i yek-dâne-perver rûz u şeb
26. Ben o ğarrâ şâ^c ir-i mu^c ciz-demem kim mihr ü mâh
Na^c t-ı pâkîzem ider gerdânda ber-ser rûz u şeb
27. Ben o ğarrâ şâ^c irem kim şu^c le-i mihr ü mehi
Lem^c a-i vaşfuñla itdüm şem^c -i bî-fer rûz u şeb
28. Mihr ü meh olsañ yine ḥâk ile yeksânsın göñül
Eyle dâ'im nağme-i Allâhü ekber rûz u şeb
29. Mihr ü meh gibi iki dest açup eyle figân
Şıdḳ ile olsa ḳabûl olur du^c âlar rûz u şeb

[16^{a-b}]

2.

Bahâriyye-i der-sitâyiş-i Maḥmûd Efendi

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Ḥoşâ peyem-ber-i faşl-ı hezâr tâze bahâr
Çemen çemen ki ider bûy-ı gülşeni izḥâr
2. Ḥoşâ ki feyz-i nesîm-i feraḥ-res-i ezhâr
Seḥer seḥer ider ol çeşm-i nergisi bîdâr
3. Ḥoşâ terennüm-i âğâz-ı^c andelîb ü hezâr
Cihân cihân nağamât ile pür olur gülzâr

17. Yüzyıl Divan Şairi Ördek-zâde Mustafâ Nâzım ve Divânçesi

4. Ne ‘andelîb ü hezâr ol şahâ’if-i gülde
Lisân-ı hâl ile her rûz u şeb ider ezkâr
5. Nedür bu feyz-i bahâr u leţâfet-i nev-rûz
Ki cûşa geldi çemende o şevk ile enhâr
6. Bu gülşenüñ ki şemîminde büy-ı cân-bahşı
Olur cihâna hayât-âver ü ferağ-ışâr
7. Derûn-ı gülşeni kilik-i bahâr idüp tahtır
Nihâl-i gülde nice gönçeyi ider tûmâr
8. Nücümü nergis olup mâhı gül olur çemenüñ
Zemîni itdi semâ âsumânı pür-ezhâr
9. Derûn-ı lâleye dâğ üzre dâğ olur ol kim
Çemende muşhaf-ı gülden sebak alursa hezâr
10. N’içün menâbir-i gül-bünde âh u nâle ider
Mu‘allim olmasa bâğ-ı cihâna bülbül-i zâr
11. Kaçan ki ‘azm-i gülistân ide o sîm-endâm
Nişâr ider reh-i cânâna berg-i eşcâr
12. Dür-i ‘araqla nice berzede olur ruğ-ı yâr
Dehân-ı gönçe açılmazdı olsa şeb-nem bâr
13. Yiter ki defter-i ‘irfânı tayy ider tab‘um
Şüküfte gönçe-şifat ile h‘âhiş-i güftâr
14. Sen ol vücûd-ı mükerrem suhan-şinâssuñ kim
Ne hâcet idesin erbâb-ı tab‘ı istifsâr
15. Zamân-ı devlet-i luţfuñda dolsa lâyıkdur
Egerçi meclis-i ‘irfânda sâğar-ı serşâr
16. Edâ-yı medhüñi âgâz iderse hâme-i dil
Olur nüvişte derûn-ı varağçe-i efgâr
17. Kemâl-i luţfuñı işbâta şâhid olmışdur
Kıyâm-ı kıble-i chl-i recâ der ü divâr
18. Şemîm-i luţfuñ olursa eger nesîm-i şabâ
Temekkün eyler o gülşende hiç ider mi güzâr

Zahide Efe

19. Piyâle-i mey-i luţfuñla neşve-yâb olan
Ne kayd-ı derd-i ħumâr u ne ħod olur ħuşyâr
20. Girişme-i ħam-ı zülf Ayâz-ı devlet olup
Olur serîr-i ma' ârif-nişin Maĥmûdvâr
21. Nihâl-i serv-ħad-i dil-rübâya beñzedirüm
Elüñde ħâme-i nâzük-ħırâmuñı her bâr
22. O şubĥ ki ħonçe-i ter riĝ olur aña şeb-nem
Fiĝân-ı kilik-i şarîrüñdür aña bülbül-i zâr
23. Bahâr-ı defter-i ' irfânı eylese imzâ
Mişâl-i beyza-i tuĝrâ ider anı hemvâr
24. Tamâm tâli' -i resm eylemiş ħalem nitekim
Maħâm-ı pâye-i ħuţb üzre devr olur pergâr
25. Çekide-i ħalem-i luţfuñ oldu dâne-i dâm
O dâmĝaha olur murĝ-ı dil olursa şikâr
26. Yine bu bî-edebâne ħaşıde-i pâki
Ĥayâl-i fikr-i şerîfüñle eyledüm eş'âr
27. Netice-i suĥanum midĥat-i şerîfüñdür
Mişâl-i sâye-i berg-i gül ü fiĝân-ı hezâr
28. Nazîr olur [mı] bu ĝarrâ ħaşıdeme zîrâ
Ĥalem ki ħod-be-ħod eyler rüsüm-ı naħş-ı nigâr
29. Benüm nazım-ı selisümle tab' -ı çâlâküm
Ne tûtî'i dile beñzer ne kebk-i ħoş-reftâr
30. Benem o tûtî'i mu' ciz-dem [ü] suĥan-perdâz
Dile muħâbil olursa cemâl-i âymedâr
31. Benem o bülbül-i gülzâr-ı ma' rifet ki eger
Baña o ħonçe-fem ü lâle-ħad olursa yâr
32. Ben ol şadefçe-i nâ-süfte dürr-i ' irfânam
Ki münselik iderem nazma lü 'lü '-yi şehvâr
33. Benem o baĥr-ı ' ulüm içre keştî-i bî-bâk
Hevâ-yı ' ışık ile itmem ümid-i ' azm-i kenâr

34. Kenâr-ı cûda hayâlünle geşt iderken dil
Bu güne bir gâzel oldu derûna ây medâr
35. Şabâ ki zülfüñ arasından eyleyince güzâr
Derûn-ı gülşene açar dükânçe-i ' atfâr
36. Şerâr-ı âteş-i âhum mıdur felekde yahod
Ki eylemiş yed-i kudret ki zînet-i halkâr
37. Ruhuñda hatt-ı siyehkâr ki görenler dir
' Aceb ki âteş ile ülfet eylemiş has ü hâr
38. O serv-ğad-i gülistân-ı pür-melâhat kim
Tulû' idince ruğ-ı âfitâb ider reftâr
39. Kaşîde içre gâzel böyle hûb olur Nâzım
K' olur niçe şadef-i dürde bir dür-i şehvâr
40. Beni bu keyf-i Hudâ-dâd ider suhan-perdâz
Ne mey ne sâķ' ne neydür ne neşve-i esrâr
41. Yiter bu lâfi ķo ağâze-i du' â eyle
Ki budur ây' m-i ehl-i suhanda hoş güftâr
42. Hemîşe devlet ile ' ömrin ide Haķ efzûn
Ki ide lem' a-i luţf ile ' âlemi envâr

[17^a]

3.

Târîh-i Mevt-i Mâder-i Sultân Mehemmed Muştafâ Efendi

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1. Bâğ-ı ' âlemden güzâr idüp o cism-i nür-mağz
Ya' nî' terk idüp fenâyı eyledi ' azm-i beķâ
2. Kethudâ-yı mâder-i şâhen-şeh-i ' âlî-vaķâr
Tâ' ir-i ķudsiveş ide gülşen-i me' vâda câ
3. Ķurb-ı Rabbânî olup itdi eķibbâya vedâ'
Sırr-ı lā-yeste ' hirûne⁹ itdi ol dem iķtidâ
4. Ağlayup mevtine târîhin didüm anuñ henûz
Nâ' il-i cennât ola ol rûh-ı pāk-i Muştafâ

[17^a]

4.

⁹ "Her ümmetin bir eceli vardır. Ecelleri gelince ne bir an geri kalırlar ne de bir an ileri gidebilirler." Araf Sûresi 7/34. ayetten iktibas.

Tārīḥ-i Diger Mezākī Efendi

mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün

1. Mezākī-i zamāne niçe eyyām
Olup bir şadr-ı 'ālīye muşāhib
2. O bir üstād-ı kāmildür ki anuñ
İder medḥin 'Acem mülkinde Şā'ib
3. Didi çün hātif-i ğayb aña tārīḥ
Mezākī cāy-ı 'adne oldı t̄alib

[17^a]

5.

Tārīḥ-i Fevt-i Mezākī Efendi

fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

1. 'Andelīb-i ḥadīka-i ma' nā
Eyleye gülşen-i cinānı mekân
2. İşidüp mevtini Mezākīnün
Oldı dem-beste cümle 'irfān
3. Öyle bir gülşen-i me' ānīnün
Çok mıdur bülbülānı itse fiġān
4. Didi tārīḥini felekde melek
Oldı ḥayfā ki bī-mezāk cihān

[17^a]

6.

Tārīḥ-i Feth-i Qal' a-i Çehrin

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

1. Merḥabā ey āşaf-ı 'ālī-vaqār-ı kām-bīn
Zarb-ı şemşirüñle ḥün itdün 'adūnuñ nehrini
2. Şaḥa-i ḥışn-ı veġāda t̄iġi der-kār eyleyüp
Eyledün ol dem ḥarāb a' dā-yı dīnün şehrini
3. Ḥabbezā sancaq-ı 'ālī-i nebīyle eyledün
Āsumān-ı bezm-i heycānuñ münevver mihriini
4. Tārīḥi düşdi çü iki mışra' -ı maşnū' adan
Muştafa Paşa yaqup yıkdı bilād-ı Çehrini

7.¹⁰

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Vefâ me'mûl iken gül-berg-i tab'-ı nâzeninünden
Meded ey gönçe bu bâğ-ı cihânda bî-vefâ kıpduñ
Haķıķat fehm olurken bûy-ı zülf çin-i cebinünden
Meded ey gönçe bu bâğ-ı cihânda bî-vefâ kıpduñ

[18^a]

8.

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Eger gird-i ruķında olsa ĥaķ-ı nev-nihân peydâ
Berât-ı ĥüsn-i cânâna olur evvel nişân peydâ
2. Ĥayâl-i 'ârızuñsuz rüşen olmaz ĥâne-i tab' um
Olursa âsumân-ı dilde ger mihr-i cihân peydâ
3. Bir âh-ı âteşin itse ider ĥün-ı dil 'aşık
Yine bu dâmen-i eflâke ĥaķķ-ı keĥkeşân peydâ
4. Ĥadeng-i nâz-ı ebrûsında yârûñ der-kemân olsa
Olur her sine-i 'uşşâķdan yir yir nişân peydâ
5. Şerâr-ı âteşinümdür görinen câ-be-câ **Nâzım**
Olur zîrâ felekde mihr ü mehveş her zamân peydâ

[19^a]

9.

Müşterek

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Sâye-i kıaddüñ ki naĥl-i bâğ-ı cennetdür baña (Nh)
La'l-i nâbuñ Kevşer-i 'ayn-ı sa'âdetdür baña (Nz)
2. Tayf-ı 'aks-i ĥaķçe-i ruĥsâr ile cânâ gelen (Nh)
Ol periden bil ki mektûb-ı maĥabbetdür baña (Nz)
3. Nâ-şüküfte lâleveş dâğ-ı ĥamuñla sinemüz (Nh)
Maĥzen-i kâlâ-yı esrâr-ı ĥaķıķatdür baña (Nz)
4. Şubĥ-dem memnûniyam tâb-ı ruĥ-ı yârûñ ki ben (Nh)
Âfitâb-ı lem'a-i nûr-ı hidâyetdür baña (Nz)

¹⁰ Abdulkadiroğlu, A. (1999). *İsmail Belĥ Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, s. 429; Ekinci, R. (2018). *Vekâyi'u'l-Fuzalâ Şeyhî'nin Şakâ'ik Zeyli Şeyhî Mehmed Efendi 3. Cilt*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, s. 2328. (*Nuhbetü'l-Âsâr*'da iki mısra, *Şeyhî'nin Şakâ'ik Zeyli*'nde iki beyit olarak yer alan bu manzumenin murabban ilk bendi olduğu anlaşılmaktadır.)

5. Levh-i eş'arum Naḥīfī n'ola sūzān eylesem (Nh)
Ḥüs-n-i tāb-endāzı **Nāzım** mihr-i 'izzetdür baña (Nz)

10.¹¹

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. Viren 'izāruña ḥaṭṭ-ı siyehle tāb saña
Şaḥife-i ḳameri eyledi kitāb saña
2. Yaḳardı saḳfını 'arşuñ şu'ā'-ı mihr-i ruḥuñ
Bilürdüm olmasa perde bu nüh-ḳıbāb saña
3. Ümīd odur ki varup i'tizāra dergehüñe
Recāsı budur ise Nāzım intisāb saña

[19^a]

11.

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Tūlū'itse dü-ebrū çarḥ-ı ḥüs-ninden hilālāsā
Şu'ā'-yı mihr-i rüyından görünürdi ḥayālāsā
2. Ḥarām olsun baña ol cāme-i naḳş-ı riyyā zīrā
Ḳabā-yı çarḥ-ı atlasdan kesindüm (?) yine şālāsā
3. Yine zencir-i zülfinde gönül bir müya bend olmuş
'Aceb şad-pāredür dil şāne-i şikeste-ḥālāsā
4. Hümā-yı dil fezā-yı evc-i nazma eylesün pervāz
Ḥayāl-i 'aḳl u fikrüm aña oldu iki bālāsā
5. Eger **Nāzım** ne çok eş'ar-ı rengin eyledi dirseñ
Şarāb-ı la'l-i cānān olmasa olurdu lālāsā

[25^a]

12.

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. Nūş-ı mey ḡamla ābdur gūyā
Neşvesi bir ḥabābdur gūyā
2. Tāb-endāz olur cihāna ruḥuñ
Şu'le-i āfitābdur gūyā
3. Leb-i şīrīn-ke-lāmı dildāruñ
Mey-i la'l-i müzābdur gūyā

¹¹ Abdulkadiroğlu, *age.*, s. 428.

17. Yüzyıl Divan Şairi Ördek-zâde Mustafâ Nâzım ve Divânçesi

4. Kâkül-i tâbiş-i cebînde
Kamer üzre şehâbdur gūyâ
5. Hûn-ı dil nûş ider dü-dîde-i ter
Eşk-i çeşmüm şarâbdur gūyâ
6. Mey-i nâz ile ol sitemkârūñ
Çeşm-i mest[i] hârâbdur gūyâ
7. Hâṭ degül şu' le-i cemâlūñde
Rište-i âfitâbdur gūyâ
8. Hecr-i la' lūñle laḥt-ı dil ammâ
Âteşin bir kebâbdur gūyâ
9. Silk-i nazmumda **Nâzımâ** güftem
Lü'lü'-yi intiḥâbdur gūyâ

[25^b]

13.

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Hûmâr-âlûde cām-ı Cem şikest olmak gerek cānâ
Şarâb-ı 'ışk ile mest-i elest olmak gerek cānâ
2. Sen ol murğ-ı Hümâ-pervâzsın evc-i leṭâfetde
Şu' â'-ı mihr ü meh yanūñda pest olmak gerek cānâ
3. Perestişkâr olur zülf-i siyeh ruḥsâr-ı dil-berde
O Hindü gibi dil âteş-perest olmak gerek cānâ
4. Şifâ-sâz olmasa derd-i hümâra bâde-i la' lūñ
Der-i mey-hânede sāgar be-dest olmak gerek cānâ
5. Ser-i kūyında hergiz **Nâzım**-ı âşüfte-hâlāsâ
Neşât-ı cām-ı la' l-i yâre mest olmak gerek cānâ

14.¹²

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Kitâb-ı 'ışkdan bir derse âgâz itmedin Leylâ
Güzellik muşḥaf-ı ḥüsnūñde ḥatm olmuş senūñ cānâ

¹² Abdulkadiroğlu, *age.*, s. 427-28; Ekinci, *age.*, s. 2328; Çapan, P. (2005). *Mustafâ Safâyi Efendi Tezkire-i Safâyi (Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idü'l-Eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, s. 611; Kurnaz, C. ve Tatçı, M. (2000). *Mehmed Nâil Tuman Tuhfe-i Nâilî*. Ankara: Bizim Büro Yayınevi, s. 1016; Güzel, B. (2012). *Kemiksiz-zâde Safvet Mustafâ ve "Nuhbetü'l-Âsâr Min Ferâidi'l-Eş'âr" İsimli Şair Tezkiresi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, s. 657.

2. Kerem kıl mānī' -i raḥm olmasın çok bakma mir' āta
Seni ḥod-bīn ider āyine şāyed ey melek-sīmā
3. Ḥayāl-i kākūlin seyr eyleyen bu dīdede Nāzım
Kıyās eyler açılmış şīşede bir sünbül-i ra' nā

[25^b]

15.

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Firāk-ı la' l-i cānān ile mey nūş eylerüz her şeb
Ḥayāl-i mū-miyān-ı yāri āgūş eylerüz her şeb
2. Temāşā eylerüz mir' āt-ı sāgarda ruḥ-ı yāri
Şu' ā' -ı āb-ı āteş-pūşı gül-pūş eylerüz her şeb
3. Ğam-ı zūlfinden ol şūḥuñ dil-i nālān olaldan dūr
Yine bār-ı ğam-ı cānānı ber-düş eylerüz her şeb
4. Biz ol ' ummān-ı ' ışkuz bād-ı ğamla olmazuz me' lūf
Nesīm-i āh-ı āteşnāk ile cüş eylerüz her şeb
5. Ser-i kūyında yāruñ nağme-i cān-süz ile **Nāzım**
Şadā-yı ' andelīb-i zārı ḥāmūş eylerüz her şeb

[25^{a-b}]

16.

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Nigāh-ı mest-i nāzuñ dīde-i āhū şanurlar hep
Ḥadeng-i ğamze-i fettānuñ cādū şanurlar hep
2. Ḥayāl-i ḥaṭ-ı ruḥsāruñla gülşengehde ' aşıklar
Şu' ā' -ı zerre-i ḥurşid dā'im mū şanurlar hep
3. Şeb-i deycūr-ı ğamda fikr-i ruḥsār ile ' uşşākı
O ḥūrī-ṭal' atān ' ālemi meh-rū şanurlar hep
4. Ḥayāl-i kākūlin seyr eyleyenler dīde-i terde
Açılmış şīşe içre sünbül-i ḥoş-bū şanurlar hep
5. Bu şi' r-i terde vaşf itsem n' ola giryānlıgum **Nāzım**
Firāk-ı yār ile seyl-i sirişküm cū şanurlar hep

[25^b]

17.

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

17. Yüzyıl Divan Şairi Ördek-zâde Mustafâ Nâzım ve Divânçesi

1. Gönül esrârını bir dil-ber-i mümtâza söyler hep
Meşeldür sırr-ı ışkî her kişi hem-râza söyler hep
2. Hâyâl-i yâri hâtır eyledükçe bezm-i şevkinde
‘ Acebdür muṭrib-i hoş-lehçe her dem-sâza söyler hep
3. Kemâl-i ârzü-yı ḥasret-i rüyıyla cânânuñ
Hezâr-ı dil çemende ol gül-i ṭannâza söyler hep
4. Füsûn-ı fitneyi gör kim dehân açdurmaz ‘uşşâka
Nigâh-ı çeşm-i mesti ğamze-i ğammâza söyler hep
5. Dil-i **Nâzım** firâz-ı zülf-i yâri mesken itmişdür
Nedîm olmuş verâ-yı perdeden şehnâza söyler hep

[24^b-25^a]

18.

mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün

1. Bir âh ile ol gönçe-feme hâlün ‘ıyân it
Bülbül gibi gülşende gönül meşq-i fiğân it
2. ‘Işkuñ ne kadar olsa ziyâd eyleme ifşâ
Mânend-i ḥacer nâr-ı ğamı dilde nihân it
3. Bûs-ı lebüñi itme dirîĝ ‘aşîka cânâ
Hâtem gibi la‘lüñi şehâ-cüy-ı cihân it
4. Her seng-dile eyleme endâz ḥadengün
Tîr-i müjeñe sine-i süzâmı nişân it
5. Âyîne-i ruḥsâra bakup kalma ki **Nâzım**
Tûṭî gibi gel bu kafes-i tende mekân it

[25a]

19.

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1. Neşve-i meyle revâdur olsa çeşm-i nâzı mest
Âb-ı âteş-puş eyler ğamze-i ğammâzı mest
2. Dil niçe şabr eylesün ol çeşm-i fitnekârına
Bir nighle eyler ol murĝ-ı sebük-pervâzı mest
3. Gör nice gerdân olur şevküñle meclisde müdâm
La‘l-i nâbuñ eyleyelden sāĝar-ı mümtâzı mest

4. Nâle-perdâz eyledüñ bir demde muṭrib nāyuñı
Sende inşâf eyle kim itdüñ elünde sâzı mest
5. Sırr-ı kalemde bir ğazel tarḥ eyledüñ kim **Nâzımâ**¹³
Güft ü gūy-ı ʿışk ile itdüñ dem-i iʿcâzı mest

[24^b]

20.

meḥāʿilün feʿilātün meḥāʿilün feʿilün

1. Ṭulūʿ iderse eger cām-ı āfitāb feraḥ
Cihān cihān dolanur meclisi şarāb feraḥ
2. Metāʿ-ı vuşlata naḥd-i sirişki rīzān it
Fırāk ile niçe bir idesin ḥisāb feraḥ
3. Cevāb-ı ḫurʿ a-i remmāle itmezüz raġbet
Tefeʿül itmege besdür dilā kitāb feraḥ
4. Ğam-ı cihāmı getürmezdi ḥāṭıra dil-i zār
Ezelden olsa eger cām-ı neşve-yāb feraḥ
5. Nice olur ki hevā baḥr-ı ʿışka revnaḥ-gīr
Ḥurūş-ı mevc-i [...] ¹⁴ ḥabāb feraḥ
6. Verā-yı zülfine nāzır gönül o şūḥuñ kim
Gehī güşāde olur ol siyeh-niḫāb feraḥ
7. Gözüm yaşıyla ber-ā-ber olur mı ey **Nâzım**
Yem-i belāda olan dürr-i intihāb feraḥ

[17^b]

21.

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1. Bād-ı taʿzīm ile ol serv-i ser-efrāza gelür
Yüz sürüp pâyine hem cūylar iʿzāza gelür
2. Görmege gülşen-i ʿışk içre ruḥuñ ey gül-i ter
Cān atar bülbül-i dil şevḫ ile pervāza gelür
3. Nâle vü rāzuma āheng olup eflāk ü zemīn
Güş-ı murġ-ı dile her güşeden āvāze gelür

¹³ Vezin tutarsız.¹⁴ [...]:

17. Yüzyıl Divan Şairi Ördek-zâde Mustafâ Nâzım ve Divânçesi

4. Āhuma pey-rev olup nağme-i murğân-ı çemen
Keşf-i rāz eylemege ney gibi dem-sāza gelür
5. Çeşm-i fettāne-i cādū-niğeh olmuş dir imiş
Bu haber kırkaram ol ğamze-i ğammāza gelür
6. **Nâzımā** vaşf-ı haṭ-ı yâri tefekkür itsem
Ṭab^ç-ı pākizeme elbet ğazel-i tâze gelür

[18^a]

22.

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

1. Leb-i la^ç li o mehūñ mey mi ya mey-ḥāne midür
Ya muḳaṭṭar-ı eşer bâde mi peymāne midür
2. Fehm olunmaz ğam u şādī ki derūn-ı tende
Dil-i ma^ç müre midür ḥāne-i vīrāne midür
3. Bezm-i 'işretde nedür velvele-i āh u fiğān
Ney midür yoḥsa dilā na^ç re-i mestāne midür
4. Rişte-ālūdegī zülf-i dil-āvīz olan
Pençe-i mihr midür yoḥsa reg-i (?) şāne midür
5. Şem^ç-i rüyında o şūḥuñ ki bilinmez **Nâzım**
Ḥaṭ-ı nev-reste mi ḥākister-i pervāne midür

[19^b]

23.

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

1. Şikeste sāğar-ı meyle ferāğ-ı şoḥbet olur
Elümde cām-ı şarābum ayağ-ı sıḥḥat olur
2. Gönülde âteş-i 'ışkuñla ğuşe-i külḥen
Ḥayāl-i ğülşen-i vaşluñla bâğ-ı 'işret olur
3. Derūn-ı lālede ḥāl-i mu^ç anberinūñ kim
Dil-i siyāhına ol dāğ dāğ-ı ḥasret olur
4. Ṭarīḳ-i meykededen devr olur mı mest-i ḥarāb
Fezā-yı neşve-i meyle mesāğ-ı vuşlat olur
5. Ne şeb ki nazma sülük eylesem eger **Nâzım**
Benüm şi^ç ir-i selisüm çerāğ-ı şöhret olur

[19^b]

24.

Zahide Efe

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

1. Cānān ne dem ki cām ile nūş-ı şarāb ider
Mihr-i ruḥına mäh-ı müniri niḳāb ider
2. Ders-i maḥabbet itmege mu' fād olan dile
Ḥaṭ-ı ruḥıyla şafḥa-i rüyın kitāb ider
3. Zevḳ-i metā' -ı vuşlatı bāzār olur mı ḥiç
Naḳd-i sirişki çeşm-i terümden ḥisāb ider
4. Mecmū' a-i gönüilde o şūḥ-ı suḥan-şinās¹⁵
Bir bir nikāt-ı tāzelerüm intiḥāb ider
5. **Nāzım** kemend-i zülfini pür-piç idüp o şūḥ
Ḥayfā ki yāri maḥrem-i āfitāb ider

[19^b]

25.

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

1. Neşāt-ı bezm-i ḡamum fikret-i ḥayālündür
Fiḡān-ı bülbüle bā' iş ki rüy-ı alüündür
2. Felekde encüme itmez nazar fütādelerün
Ki her sitāre-i sa' di ' araḳ mişālündür
3. Meded tırāş ideḡör ḥaṭṭ-ı ' anber-efşānuñ
Ki her biri senüñ ol mebdē' -i melālündür
4. Çemende sāye-i reftāruñ eylesem teşbīh
Mişāl-i ṭūṭ-i cennet ḳad-i nihālündür
5. Dil-i şikestemi pervāne eyleyen ammā
Şu' ā' -ı şem' -i ruḥ [u] revnaḳ-ı cemālündür
6. Ruḥuñdan eyle perişān siyeh-niḳābuñı kim
Çemende **Nāzım**-ı şūrīde ḥoş-maḳālündür

[26^b]

26.

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

1. Şafḥa-i rüyında evvel naḳş-ı hū peydā olur
Şoñra gird-i ' ārızında ḥaṭṭ-ı mü peydā olur

¹⁵ suḥan-şinās: suḥan-şināsın M.

17. Yüzyıl Divan Şairi Ördek-zâde Mustafâ Nâzım ve Divânçesi

2. Şâne dest ursa kaçan ol zülf-i ‘anber-bârına
Kim dimâğ-ı dilde ol dem müşk-bû peydâ olur
3. ‘Aks-i rüyı cilveger mir’ât-ı tab‘umda benüm
Âsumân-ı dilde ol dem mâh-rû peydâ olur
4. Gevher-i nazmum nişâr itsem egerçi ‘âleme
Zümre-i ‘irfândan çok güft ü gû peydâ olur
5. Gülşen-i kuyında yârüñ **Nâzım** her gönçeye
Bülbül-i dilden muhaşşıl ârzü peydâ olur

[26^b-27^a]

27.

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

1. Fezâ-yı tab‘a her dem lâle-i hamrâ pesend eyler
Çün âhü-yı süveydâ-yı dile şahrâ pesend eyler
2. Müzeyyen itdi bâğ-ı hüsnî yârüñ mihr-i ruhsârı
Şu‘â‘-ı rüy-ı cânâna meh-i garrâ pesend eyler
3. Derün-ı câmı ‘aks-i la‘l-i cânân neşve-yâb itmiş
Leb-i dildâra ammâ sāğar-ı şahbâ pesend eyler
4. Gülistân-ı ‘izârında dil-i zârum kıılır feryâd
Figân u zâruma kim bülbül-i şeydâ pesend eyler
5. Men ol tûfî-i ‘ışk-ı nev-zebânam ‘âlem-ârâyam
Baña **Nâzım** ki her mu‘ciz-dem-i ‘İsâ pesend eyler

[22^b]

28.

Hüve’l-Feyyâz

mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

1. O şâh-ı hüsnî gönül şanma kim cefâya gider
Nevâziş-i dil-i üftâde-i gedâya gider
2. Şemîm-i kâkül-i âyinedâr-ı dil-berden
Haber getürmege tûfî-i dil şabâya gider
3. Şu‘â‘-ı mihr-i ruḡ-ı yâre qarşu durma şaşın
Senüñ de ey dil şeb-nem-i [...] ¹⁶ hevâya gider

¹⁶ [...]:

4. Olur mı nāfe-i çin bŷy-ı zŷlfŷne teŷbŷh
Bu iddi' ayı idenler reh-i haṭaya gider
5. Hŷmār-ı bāde-i ' ışık ile haste-dil **Nāzım**
Şarāb-ı la' l-i lebi kaṭresin recāya gider

[22^b]

29.

mef' ŷlŷ mefā' ŷlŷ mefā' ŷlŷ fe' ŷlŷn

1. Vŷrāne-i ṭab' um benŷm ābād ŷanurlar
Āŷŷfte-dil-i ğam-zedemi ŷād ŷanurlar
2. Naḳŷ itse n'ola ŷŷret-i nazmı ser-i hāmem
Kim nā' il-i gencine-i Behzād ŷanurlar
3. Biz tiŷe-i dille iderŷz kŷh-ı ğamı hakk
Ammā bizi perverde-i Ferhād ŷanurlar
4. Gŷlŷende ne dem nāz ile reftār ide ol ŷŷh
' Āŷıklar anı cŷnbŷŷ-i ŷimŷād ŷanurlar
5. Tŷŷi-i dilŷm mu' cize-gŷ olsa da **Nāzım**
Daḫı olmaz kaḅil-i irŷād ŷanurlar

[22^b]

30.

mefā' ŷlŷn mefā' ŷlŷn mefā' ŷlŷn mefā' ŷlŷn

1. Sŷveydā-yı dilŷm ol ' anberin ğisŷda ḳalmıŷdur
O bir hŷn-ı cigerdŷr nāfe-i āhŷda ḳalmıŷdur
2. Hŷyāl-i kaḅet-i mevzŷnı gitmez dide-i terden
Nihāl-i tāzedŷr gŷyā kenār-ı cŷda ḳalmıŷdur
3. Cihānda ol ŷehŷn la' l-i lebiyle tāb-ı rŷyŷmŷn
Mezāḳı mŷlde vŷ rengi gŷl-i hoŷ-bŷda ḳalmıŷdur
4. Ḳomaz tŷr-i nigāhuŷn murg-ı cāna dāne-i hālŷ
Kemān-ı mu' ciz [...] ¹⁷ ham-ı ebrŷda ḳalmıŷdur
5. Miyānın çeŷm-i cān āğuŷ idelden **Nāzım**ā yārŷn
' Acebdŷr sŷzen-i dil rŷz u ŷeb bir mŷda ḳalmıŷdur

[22^b]

31.

¹⁷ [...]:

17. Yüzyıl Divan Şairi Ördek-zâde Mustafâ Nâzım ve Divânçesi

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Temâşâ-yı ruhuñ mir'ât-ı 'işretgehde qalmışdur
Şu'â'ı âfitabuñ iktibâs-ı mehde qalmışdur
2. Nice mümkün hâlâş olmağ gönül dest-i 'adûdan kim
Hayâl-i dîde-i dil hâkaveş dergehde qalmışdur
3. Ğubâr-ı 'ışkı âsândur sirişte eylemek zîrâ
Sirişk-i seyl-i çeşmüm şimdi hâk-i rehde qalmışdur
4. Gönül geh zülfde gâhî zenağdânındadır yârüñ
Meger kim Yûsuf-ı dil dâmgâh-ı çehde qalmışdur
5. Hayâl-i rûy-ı yâri şubha dek âğüş idüp **Nâzım**
Ketân-ı dil 'acebdür hâleveş ol mehde qalmışdur

[22^b-23^a]

32.

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Tâbiş-i ruhsâr şâm u şubğeh bilmez nedür
Âsumân-ı hüsni zîb-i mihr ü meh bilmez nedür
2. Yûsuf-ı bâzâr-ı miñnet hânde-rîz olmazsa da
Fikr-i ümîd-i hâlâş u kayd-ı çeh bilmez nedür
3. Çeşm-i mesti bulsa biñ üftâdeyi qurbân ider
Pür-ğazabdur 'âşîka nîgeh-i raħm¹⁸ bilmez nedür
4. Dil fezâ-yı 'ışkı Mecnûnveş iderse cüst ü cû
Ârzü-yı kûy-ı cânân ile reh bilmez nedür
5. Tîr-i âh-ı 'âşîkân pür-tâb olursa **Nâzımâ**
Çarğdan eyler güzer âmâcgeh bilmez nedür

[23^a]

33.

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Pertev-i yâr ile dil bir nâzenîñ âyînedür
Tayf-ı rûy ile süveydâ hem-nişîñ âyînedür
2. Kilk-i kudret muşhaf-ı rûyına kılmışdur raçam
Kim zamânı âyet-i nemi ü zemîn âyînedür

¹⁸ nîgeh-i raħm: raħm u nîgeh M.

Zahide Efe

3. Nev-şüküfte gönçe-i mazmün 'ıyân olur dile
Tab' -ı pāküm jeng-i hayretten emîn āyinedür
4. Kāküli rüyın der-āgūş itse gird-ā-gird olup
Halka halka zülfden ol çin çin āyinedür
5. Hıç Reşide mümkün olmazdı nazıre **Nāzımā**
Tūt' -i tab' a velī bu nev-zemīn āyinedür

[23^a]

34.

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

1. 'Aks-i kadd-i serv-i nāza rüy-ı āb āyinedür
Rüy-ı āba dāne-i naqş-ı habāb āyinedür
2. Şu' le-bağş olmış cebīn-i yāre tāb-ı ruğları
İktibās-ı mäh-tāba āfıtāb āyinedür
3. 'Aks-i haţtım seyr ider āyine-i dilde o şüh
Pertev-i mihr ü mehe zırā türāb āyinedür
4. Bezm-i meyde sāk' gül-ruğña cevlan eylese
Gösterür zevk-i Cemi cām-ı şarāb āyinedür
5. Pister-i nāzında fikr eyler 'itāb-ı ' işveyi
Nāzımā ol gamze-i fettāna h' āb āyinedür

[23^a]

35.

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

1. Şāne-i nāz ki ol turre-i tarrārdadur
Güiyā pençe-i hurşid şeb-i tārdadur
2. Tīg-i dil-berle tırāş ola ser-ā-pā fitne
Kim kemīngāhı anuñ haţt-ı siyekārdadur
3. Cām-ı mey içre anı pertev-i meh şanma dilā
'Aks-i ruşarı yine sāgar-ı serşārdadur
4. Hañçer-i ' işve şikāf-ı dil olupdur ammā
Süzen-i guşsa gönül rişte-i efkārdadur
5. Cām-ı ' ışkı niçe nüş eylesesün dil zırā
Neşve-i bāde-i bī-gam leb-i dildārdadur

17. Yüzyıl Divan Şairi Ördek-zâde Mustafâ Nâzım ve Divânçesi

6. Hâṭ degüldür görinen gird-i ruḥında yârüñ
Naḳş-ı sünbül pes-i âyine-i ruḥsârdadur
7. Ğam degül ṭa' ne-i ḥâr-ı sitem olsa şeb ü rûz
'Andelîb-i dil-i **Nâzım** der-i gülzârdadur

[23^a]

36.

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

1. Fiğân u nâle ile âh-ı ' âşıkân çekilür
Ṭaraf ṭaraf felege râh-ı kehkeşân çekilür
2. Şikârgâh-ı maḥabbetde ' âşık-ı zâra
Ḥadeng-i ' işve ile ḳavs-i ebruvân çekilür
3. Ruḥında şaf-be-şaf olmuş o ḥâl-i Hindûlar
Ṭavâf-ı Ka' beye güyâ ki kâmurân çekilür
4. O ceyş-i zülf-i siyeh büt-perest imiş zîrâ
Ki setr-i nûr-ı Ḥudâ-dâda kâfirân çekilür
5. Şarâb-ı la' lün ile neşve-yâb olur **Nâzım**
Ḳaçan ki meclisüme câm-ı ergavân çekilür

[23^{a-b}]

37.

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1. Murğ-ı dil kim âsumân-ı ' ışḳda pervâz ider
Evc-i istiğnâdadur ğilmân-ı ḳudse nâz ider
2. İstese bir âh-ı âteşnâk ile ' âşık yine
Nâle-i derd-i dilin Nâhid ile dem-sâz ider
3. Ṭabla-i sineñ nişân it kim o şüh-ı ' işve-sâz
Tîr-i müjgânın kemân-ı nâzdan endâz ider
4. Tîğ-i ğamzeñ kim helâküm ḳaşdına der-kâr ola
Cân-ı şîrinüm aña Ferhâdveş i' zâz ider
5. **Nâzımâ** ruḥsâr-ı cânânı nice vaşf eylesün
Şi' r-i sihr-âmize ṭıfl-ı dil henüz âğâz ider

[23^b]

38.

Tazmîn-i Mısrâ'-ı Şânî

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

Zahide Efe

1. Dür-i şehvâr-ı kaçre baħr-ı ʿummân olmadan yegdür
Tariħ-i Haħda mür olmak Süleymân olmadan yegdür
2. Kemâl ehli kemâl-i hikmet izhâr eylemez zîrâ
Tecâhül itmek Eflâṭûn-ı Yûnân olmadan yegdür
3. Şaħın vazʿ -ı tekebbür itme ey dil hâke yeksân ol
Cihânda zerre olmak mihr-i rahşân olmadan yegdür
4. Fiğân itmek gerekdür bezm-i hâşü'l-hâş-ı vaħdetde
Bu gülzârûñ hezârı verd-i ħandân olmadan yegdür
5. Marîz-i ʿıřka ümîd-i ʿilâc itmem ki ey **Nâzım**
Benüm derd-i dilüm tîmâr-ı Loħmân olmadan yegdür

[23^b]

39.

mefâʿ ilün mefâʿ ilün mefâʿ ilün mefâʿ ilün

1. Ħurûş-ı âb-ı âteş-pûş ile cûş itdigüm yokdur
Şarâb-ı câm-ı luṭf-ı dil-beri nûş itdigüm yokdur
2. Olur âyine nâʿil rûz-ı vaşl-ı yâre ben ammâ
Ki bir şeb hâleveş ol mâhî âğûş itdigüm yokdur
3. Beni kendüñ gibi zâhid esîr-i ħırka zann itme
Ġam-ı dünyâ vü mâfihâyı ber-düş itdigüm yokdur
4. Fiğânum gerçi iskât itdi zâr-ı ʿâşıkı ammâ
Şadâ-yı ʿandelîb-i zârî ħâmûş itdigüm yokdur
5. Mey-i ʿiřret yirine ħûn-ı dil nûş eyleyüp **Nâzım**
Daħı ol demleri ammâ ferâmûş itdigüm yokdur

[23^b]

40.

fâʿ ilâtün fâʿ ilâtün fâʿ ilâtün fâʿ ilün

1. ʿAks-i rûy-ı tâbdârûñ sâğarı gül-pûş ider
Ârzü-yı seyr-i ruħsârûñla deryâ cûş ider
2. Her şeb ümîd-i ħayâl-i laʿl-i cânân ile dil
Bâde-i bî-neşveyi sâğar-be-sâğar nûş ider
3. Ħayret-âlûd-ı firâk-ı nağme-i cân-sûz ile
ʿAndelîb-i ħoş-nevâ bâl ü perin ber-düş ider

17. Yüzyıl Divan Şairi Ördek-zâde Mustafâ Nâzım ve Divânçesi

4. Mâh-rûyuñ şu' le-i pür-tâbını setr eylemez
Hâleveş ol zülf-i şeb-girün anı âgüş ider
5. Her ne dem küyında yârün nâle vü zâr eylesem
Şavt-ı murğân-ı çemenzârı dilâ hâmüş ider
6. Bî-kes ü tenhâ degüldür pister-i gamda şehâ
Nâzım-ı dil-ğaste nuṭṭ-ı cân-fezâñı güş ider

[23^b-24^a]

41.

mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün

1. Dil kim kemend-i turrede cânâ nühüftedür
Sünbülitânda şeb-nem-i zibâ nühüftedür
2. Zâhid ta' accüb eyleme ol surḥ-^ç izâra kim
Zîr-i ruḥında bir gül-i ra' nâ nühüftedür
3. La' l-i şarâb-ı nâz ile mestem ki ol mehüñ
Câm-ı lebinde bâde-i hamrâ nühüftedür
4. Esrâr-ı ^ç ışkı nice nihân eylesün gönül
Gencine-i haḳîḳati zîrâ nühüftedür
5. Gülzâr-ı hüsne itdi yine dîdebân dili
Çeşm-i siyehde nergis-i şehlä nühüftedür
6. Ruḥsârı muşhafını gönül kıl müṭala' a
Her noḳtasında bir nice ma' nâ nühüftedür
7. Maḥfî figân u zârumı güş eylesün o mâh
Gülzâr-ı tende bülbül-i şeydâ nühüftedür
8. ^çUmmân-ı baḫr-ı ma' rifetem ḫaşılı benüm
Gird-i dilümde mevce-i deryâ nühüftedür
9. Sükker-feşân-ı tâze-zebânam ki **Nâzımâ**
Nazmum derinde ṭuṭ-ı güyâ nühüftedür

[24^a]

42.

mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün

1. Ol zülf-i nâza lafz-ı mu' ammâ girişmedür
Çeşm-i niyâza şâne-i ma' nâ girişmedür

Zahide Efe

2. Dāmān-ı Yūsuf-ı dil olur çāk çāk kim
Taşvīr-i kaşr-ı hūsn-i Züleyhā girişmedür
3. Mestān-ı bezme neşve-i la' li virür hayāt
Cām-ı lebinde nuḡk-ı Mesīhā girişmedür
4. Reftāra gelse gülşen-i hūsn içre gūyiyā
Kūy-ı cināna kāmēt-i Tübā girişmedür
5. Pervāz ider[se] haṡ ile **Nāzım** ' aceb degül
Gird-i ruḡında şeh-per-i ' Anḡā girişmedür

[24^a]

43.

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

1. Rişte-i hurşid midür mū mıdur
Zülf midür sünbül-i hoş-bū mıdur
2. Şaḡḡ-ı kamer mi görinen mähda
Şeh-per-i Cibrīl mi ebrū mıdur
3. Güşe-i çeşminde o şūhuñ dilā
Ġamze-i fettān mı cādū mıdur
4. Bāde-i bī-ġam mı lebün hāşılı
La' l midür sāġar-ı memlū mıdur
5. Böyle hoş-āyende ġazel **Nāzımā**
Mu' ciz-i üstād-ı suḡan-gū mıdur

[24^a]

44.

fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

1. Dāġ-ı dil nev-bahār ile açılır
Şu' le-i lālezār ile açılır
2. Dehen-i ġonçe gülşen-i dilde
Şeb-nem-i eşk-bār ile açılır
3. Zülf-i pür-piç ü tābdan rüyı
Kamer-i tābdār ile açılır
4. Der-i gencine-i dür-i ' araḡı
Āb-ı āteş-nişār ile açılır

5. Nigeh-i luṭfi ʿaşıḳa **Nâzım**
Nergis-i ḡamzedâr ile açılır

[24^a]

45.

feʿilâtün mefâʿilün feʿilün

1. Leb-i mey-günü rûḥ-efzâdur
Nuṭḳ-ı cân-baḥşı kim Mesîḥâdur
2. Gerden-i cânda zülf-i şeb-gîri
Ḥâşılı bir ʿaşâ-yı Mûsâdur
3. Dâmen-i Yûsufa gönülde müdâm
Çâk çâk yed-i Züleyhâdur
4. Zîr-i zülfinde tâbiş-i rûyı
Ebr içre o mâh-ı ḡarrâdur
5. Cennet-i kûy-ı yârda **Nâzım**
Ḳad-i mevzûnı naḥl-i Tûbâdur

[24^b]

46.

meʿülü fâʿilâtü mefâʿilü fâʿilün

1. Engüşt-i yâr ḳavs-i kemerden zuhûr ider
Dür-i ʿaraḳ ki şaḳḳ-ı ḳamerden zuhûr ider
2. Destüñde âb-ı ḥuşka neden ḥumret el virür
Ol neşvedür ki âteş-i terden zuhûr ider
3. Ebr oldı ʿışḳ âsumânına düd-ı kebûdımız¹⁹
Nâlemler hep nücümü şererden zuhûr ider
4. Zîr-i ruḥuñdan olsa nümâyân ruḥuñ senüñ
Mîhr-i cihân ki çîn-i seḫerden zuhûr ider
5. **Nâzım** girân-mâye o mazmûn güherlerüñ
Hep vaşf-ı yâre genc-i hünerden zuhûr ider

[24^b]

47.

feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün

1. Şeb-i vuşlat dil-i nâlânuma rûşen görinür
Künc-i küllḥen baña ol şevḳ ile gülşen görinür

¹⁹ Vezin tutarsız.

Zahide Efe

2. Mest olup sâgar-ı ibrâma taḥammül itmez
Meşreb-i nermi bakılsa dile âhen görünür
3. Dost-kânî kadeḥ-i neşve-nümâ zühhâduñ
Şüretâ dîde-i sâlûsına düşmen görünür
4. Gerçi zaḥm-ı dili tîmâr [u] ta' mîr itdûñ
Şerḥa-i dilde velî baḥye-i sūzen görünür
5. Tîre-i şebde şafaḳ şanma görinen **Nâzım**
Zîr-i zülfinden anuñ gûşe-i gerden görünür

[24^b]

48.

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

1. Ne dem piyâleyi sâķî ki sū-be-sū getirür
Ḥayâlin âyîme-i meyde rû-be-rû getirür
2. Varılmaz ise eger mey-güsâra bî-pervâ
Ne ğam ki pîr-i muğânım sebû sebû getirür
3. Kaçan ki nûş-ı mey itse kenâr-ı sâğardan
Şafâ-yı neşve-i la' lini nev-be-nev getirür
4. Firâķ-ı yâr ile âh eyledükçe dîdelerüm
' Aceb ' aceb ki sirişki gedû gedû getirür
5. Eger ḥarâb-ı siyeh-mest-i dil isem **Nâzım**
Ḥayâl-i naķş-ı ḥaṭ-ı rûyî mü-be-mü getirür

49.²⁰

mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

1. Bir ' âşîķuñ ki dâĝ-ı maḥabbet serindedür
Elbette eşk-i ḥasreti çeşm-i terindedür
2. Her gördüĝüne çihre-güşâyî-i şîvesin
Va'llâhi saña âyîme dirsem yirindedür
3. ' Âciz midür nigâh-ı füsün-sâzkârına
Ders-i kitâb-ı ' işve anuñ ezberindedür

[27^a]

50.²¹

²⁰ Kurnaz ve Tatcı, *age.*, s. 1016; Abdulkadiroĝlu, *age.*, s. 428.

²¹ Abdulkadiroĝlu, *age.*, s. 428-29. (Divanda sadece matla beyti bulunan bu manzume, *Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr*'da üç beyit olarak yer almaktadır).

17. Yüzyıl Divan Şairi Ördek-zâde Mustafâ Nâzım ve Divânçesi

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

1. 'İzâr-ı yâre haţ-ı hurde-i raqam güçdür
Ki levh-i âteşe naqş-ı siyeh qalem güçdür
2. Qad-i hamîdeme ey ta' accüb ey gül-i ter²²
Neler çeker hele bilseñ gönül elem güçdür
3. Mey-i şebâne yiter dest-i yârdan Nâzım
Felekde neşve-i şahbâ-yı câm-ı Cem güçdür

[21^a]

51.

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

1. Hâyâl-i câm-ı la' l-i dil-rübâlardan ferâğ olmaz
Şarâb-ı keyf-i mâder-zâda zîrâ kim yasağ olmaz
2. Haţ-âver olmaduqça şu' ledâr olmaz ruh-ı cânân
Egerçi tîre-i şeb olmasa tâb-ı çerâğ olmaz
3. Ezelden âteş-i ' işk ile me'lûf olmasa gönüm
Fitîl-i şem' -i süzân-ı maħabbet dâğ dâğ olmaz
4. O şüh-ı ' işve-perdâz iledür zevq-i çemen yoħsa
Tek ü tenhâ muħaşşıl ' âlem-i gül-geşt-i bâğ olmaz
5. ' İlâc ancaq olur derd-i humâr-ı ' âlem-i âba
Reh-i mey-hâneâsâ Nâzım²³ hergiz mesâğ olmaz

[19^b-20^a]

52.

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

1. Gül ü mül revnaq-ı ruhsârûña hem-reng olmaz
Gül ü mül gönçe-şifat bir daħı dil-teng olmaz
2. Gül ü mül feyz-dih-i tab' -ı hezâr dil olup
Nağme-i nâleme Nâhid ise âheng olmaz
3. Gül ü mül keşmekeş-i bād-ı bahâr olmağ olur
Şem' -i ruhsâr ile pervâne-şifat ceng olmaz
4. Gül ü mül âteş-i âb u şerer-i şeb-nem olup (?)
Âbı âteş-ter olur âteşi [...] ²³ olmaz

²² Vezin tutarsız.

²³ [...]:

5. Gül ü mül itdi beni nâdire-gû ey **Nâzım**
Nâle-i derd-i derûn pey-rev-i çeng olmaz

[20^a]

53.

mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

1. Güller olurdu gülşen-i ' ışık içre hârsuz
Olsa neşât-ı bâde-i gül-gün humârsuz
2. Râz-ı derûnı ney gibi dem-sâza söyle kim
Teskîn-i ğam olur mı dilâ ğam-güsârsuz
3. Haţtuñ görince nâleyi terk eylesün gönül
Zevk-i çemen olursa hezâr u bahârsuz
4. Şâhîn-i çeşmi eylese ger ' azm-i şaydgâh
Gelmez o şâh milket-i hüsne şikârsuz
5. Bîhûde bahır-ı ğamda yatur keşt-i vücûd
Sâhil mi var müsâ' ade-i rûzigârsuz
6. Aldanma bu ' arûs-ı cihân naqşına k' olur
Her heft- ' âlem ehl-i dile i' tibârsuz
7. Sâgar elümde ra' şe ile kaţre-pâş olur
Âteş mi var bu düdede **Nâzım** şerârsuz

[25^a]

54.

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

1. Müjem eyleser eger dilde olan çana heves
Tıfldur didem ider pençe-i mercâna heves
2. Bir nigâh-ı ğazabı biñ dili pâ-mâl eyler
N'eyler ol şüh idüp hañçer-i bürrâna heves
3. Dilde ma' nî-i süveydâyı taḥayyül eyler
' Ârif oldur ki [ider] noқта-i pinhâna heves
4. Şu' le-i şem' -i tabî' atde olup çün gerdân
Nazm-ı pâkîze ider bu dil-i pervâne heves
5. **Nâzımâ** ol gül-i nev-bâve-i hüsnuñ şimdi
Zülf-i pür-çînine itmez mi ' aceb şâne heves

[17^b]

55.

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Degül küh-ı ğamı hakk itmege Ferhâd ayak başmış
Meger vâdî-i 'ışkı itmege âbâd ayak başmış
2. Dirîğ itmez elinden bir ayağı 'aşık-ı zâra
Bu bezme câm-ı ber-kef sâķî-i dil-şâd ayak başmış
3. Niçe taşvîr ider nûr-ı nigâh-ı çeşm-i fettânı
Tutalum şekl-i yâri yazmağa Behzâd ayak başmış
4. Görüp kıdd-i nihâl-i tâzeñi bu bâğ-ı 'âlemde
Nazaruñ olmağa çok serv-i ser-âzâd ayak başmış
5. Derilmiş gülleri olmuş perişân gönçe vü sünbül
Dirîğâ şahñ-ı gülşengâh-ı 'ışka yâd ayak başmış
6. Semend-i nâz ile murğ-ı dili şayd itmege şimdi
Fezâ-yı sineye ol ğamze-i şayyâd ayak başmış
7. Niçe mümkün nazîre **Nâzımâ** bu şi' r-i ğarrâya
Ki zîrâ bu zemîn-i pâke çok üstâd ayak başmış

[21^a]

56.

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Ruħuñ bir levh-i sîmîn haţt-ı nev-hîzûñ kitâb olmuş
'Acebdür zülf-i şeb-ġirûñ meh-i tâba niķâb olmuş
2. Ben ol hâkem ki hûn-ı dîdem itdi la'l-i dâmânum
Çemen bitmez zemîn-i dilde zîrâ kim ħarâb olmuş
3. Ħadeng-senc-i ğamzeñden ciger-pârem olup biryân
Fîrâķ-ı âteş-i âh ile bir hûnî kebâb olmuş
4. Gönül câm-ı lebûñ nûş eyleyüp bir hoş olur şanma
Henüz ancaķ şarâb-ı 'işveden bir neşve-yâb olmuş
5. Sîrişķ-i eşķ-i çeşmüm [...] ²⁴ rîzân olmada **Nâzım**
Görüp 'aks-i ħicâbından dü-dîdem ğarķ-âb olmuş

[21^b]

57.

²⁴ [...]:

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. O haṭṭ-ı tâze gerd-i âteşin-ruhsârdan çıkmış
Per-i pervânedür kim şem' -i rüy-ı yârdan çıkmış
2. Hilâl-ebrû degül vesme-tırâz-ı fitne-engîzi
O haṇçerdür niyâm-ı çerde-i zerkârdan çıkmış
3. Revâdur sîne-i süzânumı âmâcgâh itsem
Ki tîr-i hün-feşânı gamze-i Tâtârdan çıkmış
4. Derûn-ı sünbülîstâna güzâr itmiş şabâ şanmañ
O kâkûldür ki dest-i şâne-i hoş-kârdan çıkmış
5. Temevvüc eyleyen âyîne-i ruhsârdan **Nâzım**
Şu' â' -ı bâdedür kim sâğâr-ı serşârdan çıkmış

[21^b]

58.

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Kabâ-yı surh ile olmuş o şüh-ı şeh-levend âteş
Cihân bâğında güyâ bitdi bir serv-i bülend âteş
2. Eger ki yâd-ı ruhsâr ile külhengehde âh itsem
Şerâr-ı âh-ı âteşnâkûme eyler pesend âteş
3. Vişâl-i sîne-i cânânı âgûş-ı hayâl itme
Nice eyler taḥammül sîne âteş sîne-bend âteş
4. Firâk-ı şem' -i rüy-ı âteşinüñ kâr idüp câna
Dil-i nâlânı süzân itdi mânend-i sipend âteş
5. Nice mazmûn-ı tâze fikr idüp nazm itmeye **Nâzım**
Suḥan âteş dil âteş şu' le-i ṭab' -ı bülend âteş

[25^b]

59.

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün

1. Şubḥ-ı vişâl-i gülde olur şeb-nem-i neşât
Düşmez dehân-ı gönçeden ammâ nem-i neşât
2. Dâğ-ı derûn-ı lâle olur şu' le âşinâ
'Uşşâk-ı zâra olsa eger bir dem-i neşât
3. Muṭrib yiter ḥamûşî-i bezm eyle güft ü gû
Nâhîd-i çarḥı eyleyelüm maḥrem-i neşât

17. Yüzyıl Divan Şairi Ördek-zâde Mustafâ Nâzım ve Divânçesi

4. Olmaz derûnı ‘ aşık-ı ğam-perverün müdâm
Mest-i ħarâb-ı bâde ile ħurrem-i neşât
5. Mir’ât-ı rûy-ı yâre nazar itmesem eger
Fikr-i ruĥıyla **Nâzım** olur ‘ âlem-i neşât

[25^b-26^a]

60.

mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

1. Alaydı şeyĥ-i ħarem çâšnî-i bûy-ı neşât
Cihâni zelzelenâk iderdi hüy-ı neşât
2. Getür o bâdeyi sâķî ħabâbı neşve virür
Şaķın şaķın ki şikest olmaya sebû-yı neşât
3. Elinde maĥv-ı vücûd iderdi âyîmesi
Şu‘â‘-ı rûy-ı ile olsa rû-be-rû-yı neşât
4. Derûn-ı âba düşüp pertev-i cemâli anuñ
Temevvüc eyledi ‘ aks-i ruĥıyla cûy-ı neşât
5. Ümîd-i vuşlat-ı meyle ayaĝa düş **Nâzım**
Yiter ki ‘ arz-ı niyâza bu güft ü güy-ı neşât

[26^a]

61.

mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

1. Ruĥında şun‘-ı yed-i ħudret-i Ĥudâdur ħať
O levĥa kim ide vaż‘ ħalem-i ħaťâdur ħať
2. Ya ħaťt-ı tâzedür ol yâ tılısm-ı şevĥ-engîz
Ya vaşla bâ‘ iş ü yâ nâme-i recâdur ħať
3. Bu çâr-sûy-ı maĥabbet ziyân-peżîr olmaz
Metâ‘-ı ħüsnine bir naĥd-i bî-bahâdur ħať
4. Şemîm-i zülfün olur mâye-i neşât-ı hezâr
Bu derd-i ħaste-i ‘ işķa ‘ aceb devâdur ħať
5. O çâr-ebrû-yı miĥrâba **Nâzımâ** şimdi
Namâz-ı şâma ħaber-kerde-i şalâdur ħať

[21^b]

62.

mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

Zahide Efe

1. Meclisde meyle dil-ber ile 'âlem eylesek
Nûş-ı dem-â-dem ile gönül bir dem eylesek
2. Faşl-ı bahârî 'âlem-i âb ile geşt idüp
Bezm-i çemende cân u dili hürrem eylesek
3. Gülzâr-ı tende velvele-i 'ıyş [u] nûş ile
Nuţğ-ı hezâr-ı zârı dilâ ebkem eylesek
4. Olmaz egerçi Yûsuf-ı bâzâr-ı hânde-rîz
Bârî hâlâş-ı derd-i çeh-i pür-ğam eylesek
5. Câm-ı mey içre kaçre-i eşki revân idüp
Seyl-i sirişki âteş ile hem-dem eylesek
6. Bir kez ümîd-i dâne-i hâl ile ol mehûn
Dâm-ı kemend-i zülfe dili maħrem eylesek
7. **Nâzım** o çeşm-i âhîr-yı vahşî nigehleri
Mest-i müdâm-ı neşve-i câm-ı Cem eylesek

[21^b]

63.

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. O şüh meclis-i rindâna gelse nâz iderek
Dil-i fütâde düşer pâyna niyâz iderek
2. İderse muṭrib-i hoş-lehçe nağme-i şehnâz
Gelür hezâr gönül nâle-i hicâz iderek
3. Şemîm-i kâkül-i cânânı eyleyen ümmîd
Kemend-i 'ışka düşer fikret-i mecâz iderek
4. İder nice dili pâ-mâl şâne-i nâzı
Güşâde kâkülün ol şüh-ı 'ışve-sâz iderek
5. Gelür bu meclise te'dîb-i nağmeye **Nâzım**
Hezâr muṭrib-i dil güş-mâl-i sâz iderek

[21^b-22^a]

64.

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Şüküfezâr-ı bahâr ile ṭîbi var çemenün
Niçe dıraht-ı şanavberle zîbi var çemenün

17. Yüzyıl Divan Şairi Ördek-zâde Mustafâ Nâzım ve Divânçesi

2. Sezâdur olsa şifâ-sâz nergis-i bâğa
Nesîm-i şubh gibi bir tabîbi var çemenüñ
3. Tufeyl-i gönçeye gülşende Gülsitân okudur
Hezârveş niçe yâr-ı edîbi var çemenüñ
4. Şadâ-yı nağme-i âh-ı hezârî güş eyler
Yine neşât ile zevk-i 'acîbi var çemenüñ
5. Fiğân-ı bülbüli tazmine çâre yok **Nâzım**
[...] ²⁵ hezâr 'andelîbi var çemenüñ

[22^a]

65.

mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün

1. Ey gam dil-i vîrânumı âbâda mı geldüñ
Yohsa elem-i hecr ile berbâda mı geldüñ
2. Ey dil yine bu tekyegeh-i râzda ancak
Şeyhü'l-harem-i 'ışşdan irşâda mı geldüñ
3. Seyr-i ruḥ-ı cânâni kımaz turre-i tarrâr
Ey baht-ı siyeh bu dil-i nâ-şâda mı geldüñ
4. Olmuş yine zülfünle siyeh-püş o ruḥsâr
Ey hür-ı şanem millet-i 'İsâda mı geldüñ
5. **Nâzım** işidüp şavt-ı hezârî didüm ammâ
Bülbül benüm efgânuma imdâda mı geldüñ

[21^a]

66.

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1. Gönçeveş pîrâhen-i nâmûsı çâk itmez gönül
Âb-ı rûym gül gibi her yirde ḥâk itmez gönül
2. Fikr-i ḥaṭṭ-ı rûyı gîtmez ḥâtır-ı nâ-şâddan
Ġill u Ġışşdan kendüni zîrâ ki pâk itmez gönül
3. Kesb-i zevk eyler cemâl-i şem' den pervâneveş
Cismini bîhüde her şeb süznâk itmez gönül

²⁵ [...]:

Zahide Efe

4. Bend-i zülfünden giriz olmak ne mümkün ' aşıkā
Şāncāsā cism-i zārın çāk çāk itmez gönül
5. Cām-ı la' lin nūş idüp būs-ı leb ile **Nāzımā**
İrtikāb-ı sāye-i gül-berg ü tāk itmez gönül

[18^b]

67.

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

1. Şanmañuz kim bī-sebeb çāk-i giribān eyledüm
Dāğ dāğ şerħa-i sīnem nümāyān eyledüm
2. Seyl-i eşki şol kadar perverde itdüm dilde kim
Dīdemi reşk-āver-i la' l-i Bedaħşān eyledüm
3. İntizār-ı yār ile şeb-tā-seħer bīdār olup
Rāh-ı ' ışka çeşm-i giryānı nıgehbān eyledüm
4. Gülşen-i kūyında vaşf-ı yāri taħrīr itmege
Būlbūli şavt-ı şarīrümle hem-efġān eyledüm
5. Tarz-ı hāşü'l-hāş-ı nazma pey-rev oldum **Nāzımā**
Nāzūkāne kaṭre-i mażmūnı ' ummān eyledüm

[19^a]

68.

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Reh-i ' ışk-ı haķīkatde şadā-yı hāy u hū itmem
Şarāb-ı bezm-i vaħdet görmeyince güft ü gū itmem
2. Şu' ā' -yı āfitāb u tīre-i şeb baña hep birdür
Dili mir'āt-ı dil-ber gibi zīrā kim dü-rū itmem
3. Benem ol neşve-yāb-ı sāġar-ı zıkr-i İlāhī kim
Ümīd-i cām-ı memlū vü tehī fikr-i sebū itmem
4. Ğam-ı dünyāyı ber-düş itdigüm efsānedür yoħsa
Cihānda devlet-i nā-pāyidāra ārzū itmem
5. Namāz-ı ehl-i ' ışka mescid ü büt-hāne her birdür
Ki hergiz **Nāzımā** dest-i riyā ile vuzū' itmem

[19^b]

69.

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

17. Yüzyıl Divan Şairi Ördek-zâde Mustafâ Nâzım ve Divânçesi

1. Gülistân-ı hayâlüm bārî'âbâd olsa da görsem
Hezâr nâle-i dil-süzümü şâd olsa da görsem
2. Dirîgâ Yûsuf-ı dil kaldı zülf ile zenaḥdânda
Çeh-i ğamdan perişân-ḥâlin âzâd olsa da görsem
3. Tırâş-ı seng-i kûh-ı 'ışk ider dirlerdi Şîrîne
Elümde tîşe-i fulâd-ı Ferhâd olsa da görsem
4. Nazîre gerçi mümkindür zemîn-i tâzeye ammâ
Velî nev-bâve şi'r nazm-ı üstâd olsa da görsem
5. Bakılmaz şüret-i bî-rûḥa taşvîr olsa da **Nâzım**
Baña mir'ât-ı rüy-ı zât-ı Behzâd olsa da görsem

[20^b]

70.

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Egerçi künc-i ḥalvet-ḥâne-i vaḥdetde pinḥānam
Serîr-i âsumân-ı ma'rifetde mihr-i raḥşānam
2. Ba'îd olmaz Kelîmâsâ tekellüm iddi'â itsem
Ki Tûr-ı vaḥdetümde her seḥgerḥ ḥ'ân-ḳırānam
3. Bakılsa bezm-i 'irfân-ı dile üstâd-ı küllîyem
Velîkin tıfl-ı ebced-ḥ'ân-ı şâkird-i debistānam
4. Neşâṭ-ı devlet-i dünyâya raġbet eylemez gönüm
Ġam-ı 'ışk ile zîrâ gûşe-i 'uzletde mihmānam
5. N'îçün bîhûde evzâ'-ı ġurûr idem ki ey **Nâzım**
Şu'â'-ı âfitâb olsam yine ḥâk ile yeksānam

[21^a]

71.

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün

1. Mümkün mi şem'-i rüyına pervâne olmayam
Câm-ı şar[â]b-ı 'ışk ile mestâne olmayam
2. Ḥâk-i rehine yüz sürüp efġân u nâleden
Ḳaşdum odur ki yâr ile bigâne olmayam
3. Zencîr-i zülf-i yâre geḥî bend olur gönül
Ol ḥâlet ile yâ nice divâne olmayam

Zahide Efe

4. La' l-i lebün şarābını nūş itmeden murād
Mest-i ħarāb u sākin-i mey-ĥāne olmayam
5. Her gül-‘ izāra mā ’il olup şimdi **Nāzımā**
Lāyık mıdur ki sen gül-i ĥandāna olmayam

[22^a]

72.

fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

1. Nağme-i feryād-ı bülbül ĥasb-i ĥālümdür benüm
Her ruĥı gül gönçe-fem rengin-maĥālümdür benüm
2. Mümkün olmaz kim der-āğūş-ı miyān-ı yār idem
Vuşlat-ı dil-ber güzergāh-ı ĥayālümdür benüm
3. Ārzū-yı cām-ı la‘ lünle olup mest ü ĥarāb
Sāğar-ı Cem şimdi bir köhne sifālümdür benüm
4. Reh-güzār-ı yāre ten mülkin türāb itdüm hele
Esb-i nāzı na‘ li sīnemde hilālümdür benüm
5. Nāfe-i müşg-i Ĥoten ĥāl-i siyāhı ol mehün
Sāĥa-i ĥüsn içre ol çeşm-i ĥazālumdur benüm
6. ‘ Ālem-i ‘ ışka Hüme-yı evc-i pervāzam ki tā
Şu‘ le-i mihr-i münevver pāy-mālümdür benüm
7. Tūt-ı mu‘ ciz-keleām olsam ‘ aceb mi **Nāzımā**
‘ Aks-i rüy-ı yār kim mir ’āt-ı bālümdür benüm

[27^a]

73.

meḥā‘ ilün fe‘ ilātün meḥā‘ ilün fe‘ ilün

1. ‘ Aceb ki ĥābdan ol çeşm-i mesti dūr iderem
Bu deñlü fitne uyarup niçe ĥuzūr iderem
2. Ümid-i vaşlı ile ol periyi teşĥire
Gönülde dāğ-ı firāķın yaķup buĥūr iderem
3. Ĥayāl-i ebrū-yı nāzuñla ĥavf-ı ĥamzeñden
[...]²⁶ ne yüzden ‘ aceb ‘ ubūr iderem

²⁶ [...]:

17. Yüzyıl Divan Şairi Ördek-zâde Mustafâ Nâzım ve Divânçesi

4. Gedâ-yı dergehi olmağ baña sa' âdetdür
O şâh-ı hüsne bakup qorqaram gurür iderem
5. Nigâh-ı luţf ile eyler mu' âmele **Nâzım**
Ne dem ki hâtırına ol şehüñ huţur iderem
6. Bu gûne maţla' -ı ' Amrîyi eylesem tazmîn
Yine edâ-yı nikâtında çoğ kuşûr iderem

[18^b]

74.

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

1. Hayâl-i hâlüñi âgüşî-i nigâh iderin
Ben anı çeşm-i dile merhem-i siyâh iderin
2. Fiğân u nâlemi güş eylemezse ol gül-i ter
Netice hâne-i tab' u dili tebâh iderin
3. Şu' â' -ı çihre-i ' ışkı ki reh-güzârında
Mişâl-i sâye-i hurşîd rû-be-râh iderin
4. Dili esîr-i ham-ı kâkül-i siyâh itmem
O zülf-i turre-i şeb-giri h' âbgâh iderin
5. İki kabağ ile ta' lîm iderse dîde eger
Bu cûy-ı gamda yine **Nâzımâ** şinâh iderin

[20^b]

75.

müfte' ilün mefâ' ilün müfte' ilün mefâ' ilün

1. Gönçe-dehân dil-bere şeb-nem-i nâz degmesün
Şeb-nem-i nâza hâşılı mihr-i niyâz degmesün
2. Fikr-i hayâl-i hatt ile bakma cemâl-i yâre kim
Âyme-i haqîkate jeng-i mecâz degmesün
3. Cebhe-i tıfl-ı ' işvede hâl-i siyâh şanmañuz
Noқта-i efsûndur o kim çeşm-i niyâz degmesün
4. Ehl-i garaż şikest ider sırruñı itme âşikâr
Seng-dil-i hasûda hiç şîşe-i râz degmesün
5. Muţrib-i ' işve **Nâzımâ** ' aşıkımı helâk ider
Güş-ı dil-i hezârûña nağme-i sâz degmesün

[20^b]

76.

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

1. Gelür meşâm-ı dil-i zâra fikr-i bûy-ı vağan
İder ümîd-i Sitanbul [u] ârzü-yı vağan
2. Nice hayâli gide dîde-i terümden kim
Sirişk-i ' aşık-ı şeydâdur ebrû-yı vağan
3. Derûn-ı kûçe-i dükkânçe-i [...] ²⁷ pürdür
Kumâş-ı câm-ı şarâb ile çâr-sû-yı vağan
4. Ğubâr-ı hâk-i rehin kuhl iderdi dîde-i dil
Müyesser olsa eger çeşm-i câna bûy-ı vağan
5. Şarîr-i hâme-i **Nâzım** gazel-nüvîs olsa
Lisân-ı hâl ile eylerdi güft ü güy-ı vağan

[20^b]

77.

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Rikâb-ı câna başsun ' işve-i mihmâz deprensün
Fezâ-yı dilde cevîlâna semend-i nâz deprensün
2. Niçe eyler şikâr ol ğamze-i cânân dil-i zârı
Hele gör dumçe-i çeşminden ol ğammâz deprensün
3. Göñülde sırr-ı ' ışkı zülf-i cânân ile bend itdüm
Gülü-yı dilde isterse kemend-i râz deprensün
4. Yine ey muṭrib-i hoş-lehçe eyle himmetüñ efzûn
Maḳâm-ı büselikden nağme-i şehnâz deprensün
5. Men ol mu' ciz-dem-i nazım içre ' İsiyem ki el-hâşıl
Yiter **Nâzım** dehân-ı tûṭî-i i' câz deprensün

[20^b-21^a]

78.

mef' ülü fâ' ilâtü mefā' ilü fâ' ilün

1. Vîrân-serâ-yı dilleri âbâd ider misin
Yoḫsa nigâh-ı hışm ile berbâd ider misin
2. Ey pîr-i meykede bizi bu künc-i ' ışkıdan
Bir câm-ı pür-neşâṭ ile irşâd ider misin

²⁷ [...]:

17. Yüzyıl Divan Şairi Ördek-zâde Mustafâ Nâzım ve Divânçesi

3. Bir kez hayâl-i fikr-i vişâl eyleyüp yine
Her dem o zevkî dahı gönül yâd ider misin
4. Ey h'âce habs-i mekteb-i nâz eyledün yiter
Ol tıfl-ı nev-resıdeyi âzâd ider misin
5. **Nâzım** hezârveş o güle şahın-ı bâgda
Tâ haşır olunca nâle vü feryâd ider misin

79.²⁸

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1. Farq olunmaz şu' le-i âhum gice meh-tâbdan
N' eyleyem hurşid-i raşşânım göz açmaz h'âbdan
2. Yâd-ı la' l-i dil-rübâdur bâ' iş-i keyfiyyetüm
Nâzımâ yoḥsa nedür ḥaşıl şarâb-ı nâbdan

[26^a]

80.

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1. Āteş-i ruḥsâr-ı cānāndan zuhûr itdükde mü
Şu' leden mehcûr olur ol dem ḥusûf-ı mâh-rû
2. Nev-bahâr olduḡça seyr-i gülsitân eyler o şüh
Dil hayâl-i yâr ile gülzâra eyler ârzû
3. Reh-güzâr-ı yâri mesken itdiler bî-çâreler
Seyr-i rüy-ı yâr için 'uşşâḡ olmuş sũ-be-sũ
4. Her ne dem dũr olsa meclisden o şüh-ı şivekâr
Ḥâşılı ol dem şikest olur şurâḥî vü sebũ
5. Ders-i 'ışkî bülbüle ta' lîm ider **Nâzım** eger
Verd-i rüyüñda nümâyân olsa ḥaḡḡ-ı müşg-bũ

[17^b]

81.

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1. Ehl-i ḥâl âlüde-i esrâr-ı ilhâm olsa da
'İlm-i sırda maḡv olur ger resm-i aḡkâm olsa da

²⁸ Çapan, *age.*, s. 611; İnce, A. (2018). *Mîrzâ-zâde Mehmed Sâlim Efendi Tezkiretü's-şuarâ*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınlar, s. 420; Kurnaz ve Tatcı, *age.*, s. 1016; Güzel, *age.*, s. 658-59.

Zahide Efe

2. Kâkülün levh-i tılısm-ı dilde mersüm olmada
Her hilâl [...] ²⁹ revâdur kıl-k-i ressam olsa da
3. Sâlik-i râh-ı vişâl ü mâlik-i mülk-i dil ol
Şalma mihrün mihr-i ‘ âlem ger saña râm olsa da
4. ‘ Aks-i la‘ lün gâh levh-i dilde vü geh müldedür
Ehl-i derde her maḥalde resm-i ârâm olsa da
5. Derdüm oldur **Nâzım** emr-i muḥâl olur vişâl
Her dem aña ṭurre-i dildâr eger dâm olsa da

[18^b]

82.

mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

1. Görüp ‘ aks-i ruḥuñ ḥoy-kerde dil mir’ât-ı sağarda
‘ Acebdür mihre karşı kıldı şeb-nem ol gül-i terde
2. Ḥayâl-i ‘ arızı geh dilde gâhî dîdede ammâ
Ḥarâr itmez o gün bu gündür ol meh şimdi bir yirde
3. Der-âgûş itme ey zülf-i siyeh ruḥsâr-ı cânâmı
Gönül beyt-i Ḥudâdur aña lâyıkdur siyeh-perde
4. Niçe mehcür olur dilden ḥam-ı gîsü-yı pür-çîni
Ki zîrâ ṭıfl-ı dil zülfinde yârün oldı perverde
5. Ḥayâl-i ḥâli tâb-ı dilde süzân olmaz ey **Nâzım**
Süveydâveş o ‘ anberdür ki ḫaldı nâr-ı micmerde

[19^a]

83.

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1. Ṭarf-ı bâğı geşt iderse ḥaylî meh-rûlar yine
Ḥaşd-ı istikbâle pây-endâz olur cûlar yine
2. Ḥaṭṭ degüldür şafḥa-i rüyında ol şūḥuñ meger
Gazel-i ḥüsn-i yâri taḥrîr eylemiş mûlar yine³⁰
3. Şâh-bâz-ı evc-i pervâz iken itmişdür şikâr
Ṭab‘-ı çâlâküm benüm ol çeşm-i âhûlar yine

²⁹ [...]:³⁰ Vezin tutarsız.

17. Yüzyıl Divan Şairi Ördek-zâde Mustafâ Nâzım ve Divânçesi

4. Hâl şanmañ kim tılısm-ı âyet-i ruhsârda
Genc-i nâzıma nıgehbân oldı Hindûlar yine
5. Āsumân-ı evc-i istiğnâda rûyın **Nâzımâ**
Hâleveş âğüş-i mâh itdi gîsûlar yine

[20^a]

84.

mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün

1. Ger olmasa mir 'ât-ı ruḥ-ı yâr şüküfte
Olmazdı fem-i tûṭ-i güftâr şüküfte
2. Ey tıfl-ı dil eyle nüvis-i (?) meşḳ-i maḥabbet
Kim zîr-i zülüfden ḥaṭ-ı ruḥsâr şüküfte
3. Nâzımum dürini bezl-i cihân itsem ' aceb mi
Ṭab' um gibi bir genc-i nev-eş'âr şüküfte
4. Āyîneye muḥtâc olur erbâb-ı nıgehdâr
Olmazsa eger zülf-i siyehkâr şüküfte
5. Koñ eylesün efgâni hezâr dil-i zârım
Nâzım dehen-i gönçe-i efgâr şüküfte

[20^a]

85.

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

1. Şarâb-ı la' lüne itdün cihânı leb-teşne
Olur o bâde-i nâbuñ nişâmı leb-teşne
2. Dehân-ı tengine şıgmaz o dürr-i güftârı
Tekellüm itmege zîr-i zebânı leb-teşne
3. Nice maḥal bula ol ḥançer-i ḥüm-efşândan
Kenâr-ı yâre velî mûmiyânı leb-teşne
4. Ḥayâl-i tîg-i nigâhuñ gönülde yir itmez
Bu cüy-ı ' işvenün âb u revânı leb-teşne
5. İderdi nevk-i müjeñden ki ṭab' -ı **Nâzım** ḥavf
Ḥadeng-i nâzıma ammâ kemânı leb-teşne

[22^a]

86.

mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün

Zahide Efe

1. Rüy-ı ' arak-feşanı lem'ân olup cihâna
Gösterdi mäh-rüyın envâ' -ı ahterâna
2. Kırsa cihâni ğamzeñ nüş-ı şarâb iderken
Hün-ı şafağ düşürmez dâmân-ı kehkeşâna
3. Zülf-i siyeh mi bilmem bir meşreb-i kalendar
Eyler perestiş ey dil mihrâb-ı ebruvâna
4. Vaqt-i figânda dilden hün-rîz olur dü-dîdem
İki nihâl besdür bir şâh-ı ergavâna
5. Şüfî-i bî' amelden güş itmedinse pendi
Ney nâlesini eyle mengüş güş-ı câna
6. Dest-i sitemle olmam hergiz [...] ³¹ dâmân
Hüsni-i nazımda Yûsuf olsam eger zamâna
7. Taht-ı um dıraht-ı ' irfân nazm-ı terüm ber olsa
Bir gün nesim-i şarşar irişdürür hazâna
8. Çok görmesünler ammâ erbâb-ı dil bu şî' ri
Taht-nişin-i nazmum bu fende husrevâne
9. İskât-ı hâme-i dil itdi nazîre cânâ
Nâzım bu şî' r-i pâki Haylî-i nükte-dâna

[26^a]

87.

mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün

1. Kaddün gibi bir kâmet-i şimşâd ele girse
El-hâşılı bir serv-i ser-âzâd ele girse
2. Levh-i dile taşvîr-i hayâl itmek olurdu
Naqş-âverî-i hâme-i Behzâd ele girse
3. Kûh-ı gamı hakk eylemek âsân idi ammâ
Bir vech ile ger tüşe-i Ferhâd ele girse
4. Sâgar-ı be-kef rind-i harâbât olurdu
Mey-hâne gibi cây-ı hoş-âbâd ele girse

³¹ [...]:

5. Şemşîr-i nigâhına ider şâne havâle
Zülfinde eger bir dil-i nâ-şâd ele girse
6. Hâlûñ gibi cây eyler idi dilde megesvâr
La' lûñ gibi bir hâne-i kıannâd ele girse
7. Taḥsîl-i fûnûn itmek olurdı yine **Nâzım**
Ḥaylî gibi bir şâ' ir-i üstâd ele girse

[26^{a-b}]

88.

fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

1. Eşer-i ' ışk-ı yâr var dilde
Âteş-i pür-şerâr var dilde
2. Seylveş dîdeden zühûr eyler
Maḥzen-i eşk-bâr var dilde
3. Fikr-i ümmîd-i gül- ' izârûñla
Nağamât-ı hezâr var dilde
4. ' Aks-i la' l-i lebiyle ol şûḥuñ
Bâde-i hoş-güvâr var dilde
5. Vaşf-ı dendânın itmege yârüñ
Bir dür-i şâhvâr var dilde
6. Merhem-i luṭfuñ ile tîmâr it
Ey ṭabîbüm figâr var dilde
7. Bâde-i la' lüñi dirîğ itme
Yine sâkı' ḥumâr var dilde
8. Lâleveş ârzü-yı hâlûñ ile
Dâğ-ı bî-iḥtiyâr var dilde
9. **Nâzım**â fikr-i ḥaṭṭ u ḥâl ile
Necm-i dünbâle-dâr var dilde

[26^b]

89.

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

1. Yîter el çek hevâdan yüz tütup dergâh-ı ḥâcâta
Figân u zâr ile destüñ güşâd eyle münâcâta

2. Gice tâ şubh olunca ism-i yâ hû ile mest ol kim
Kemend-i halka-i tevhidün irsün tâ semāvata
3. Taḥassürden ḥalâş olmaz gönül ümmid-i vaşl ile
Ḥalel virmez velikîn jeng-i ḥasret rüy-ı mir'âta
4. Derünümde kemâl-i nür-ı Ḥaḳ şol deñlü muzmer kim
Eger ḥurşid olursa baqmazam eşkâl-i zerrâta
5. Tecellî-i cemâl-i yâri manzargâh-ı vahdetde
Temâşâ eyleyen mazhar olur envâr-ı [...]³²
6. Gel ey zâhid çıkar çirk-i riya destârını serden
Ġaraz olmaz gürüh-ı ḥaḳ-şinâs-ı ehl-i ḥâlâta
7. Bize ihlâş-ı kalb ü naql-i hâdî yiter ey **Nâzım**
Ne lâzımdur delîl-i 'aql ile ol zâtı işbâta

[26^b]

90.

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Eger mevc-i yem-i 'ışk içre dil için necât olsa
Ḥalâş olmak ne mümkindür gerek âb-ı ḥayât olsa
2. Muḥallâ der-kenâr olmuşdı kayd-ı defter-i 'ışka
Beni redd eylemezdi şâh-ı ḥüsninden berât olsa
3. Zekât-ı büse-i la'lin dirîğ itmezdi ol şühüm
Berây-ı ziver-i cevher eger emr-i zekât olsa
4. O kâfir zülfi rüy-ı kıble-i dildâra baş egmiş
Çaşm mihrâb iderdi cânib-i şarḳa şal'ât olsa
5. Nikât-ı âbdârum diñlemez ol mihr-i 'âlem-tâb
Daḫı rengin olurdu nazım-ı **Nâzım** iltifât olsa

91.³³*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün*

1. Urdum firâḳ-ı rüyüñ ile dâğ dâğuma
Yaḫdum fetil kendü elümle çerâğuma

³² [...]: ³³ Abdulkadiroğlu, *age.*, s. 429; Ekinci, *age.*, s. 2328-29.

17. Yüzyıl Divan Şairi Ördek-zâde Mustafâ Nâzım ve Divânçesi

2. Ellerle şöhet itdügün ey gönçe-fem senün
Bir bir nesim geldi didi hep kulağuma
3. ‘İşret deminde duhter-i rez her gice benüm
Humlarla şişelerle gelürdi ayağuma

[18^b]

92.

fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

1. Pür-ziyâ eyler cihânı devr-i âh-ı Mevlevî
Şu‘le-i şem‘-i haķıķatdür külâh-ı Mevlevî
2. Muṭribân-ı ‘ışķ-ı Bârîdür ki eylerler semâ‘
Bezm-i vaḥdet âşinâdur cilvegâh-ı Mevlevî
3. Püte-i tevḥîd ü nâr-ı ‘ışķ ile me‘lûf olup
Ḥâki hoş iksîr ider ednâ-nigâh-ı Mevlevî
4. Gevher-i maķşûda lâyıķdur olursa dest-res
Genc-i esrâr-ı Ḥudâdur ḥânķâh-ı Mevlevî
5. Dîde-i nazmuñ ma‘ânî-bîn olur kim **Nâzımâ**
Mâyec-i kuḥl-i cilâdur ḥâk-i râh-ı Mevlevî

93.³⁴

mef‘ülü fâ‘ ilâtü mef‘îlü fâ‘ ilün

1. Gül-gün kabâya girdügi dem verd-i ter gibi
Müy-ı miyân-ı yâre şarılısam kemer gibi
2. Ey mâh-pâre fikr-i vişâlün ile senün
Eflâke çıķdı âteş-i âhum şerer gibi
3. Münkün degül vişâli o ḥurşîd-ṭal‘ atun
Devr itse çarḫı meş‘al-i âhum kamer gibi
4. Ey gül zebân-ı bülbül ile nev-bahârdan
Gelmiş henüz güşuña tâze ḥaber gibi
5. Vaşf itmege miyân u ḥaṭuñ mû-be-mû senün
Olmaz cihânda Nâzım-ı şâḫib-hüner gibi

94.³⁵

³⁴ Çapan, *age.*, s. 610; Güzel, *age.*, s. 656-57; Abdulkadiroğlu, *age.*, s. 429; Ekinci, *age.*, s. 2329.

³⁵ Çapan, *age.*, s. 611; Güzel, *age.*, s. 658; *Mecmû‘a-i Eş‘âr*; İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 382, vr. 31b.

Zahide Efe

mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün

1. Meclisde ne dem sâz ile şehnâz çalındı
El-ı ışık deyü güşuma âvâz çalındı
2. Âheste hırâmı görilüp râh-ı gamuñda
Rağş-ı emele hañçer-i mihmâz çalındı
3. Sen nüş-ı mey itdükçe hayâl-i müje birle
Etrâfına ol ' aşık-ı mümtâz çalındı
4. Düzd-i nigeñüñ cevri-i firâvân ile söylet
Zirâ arada emti' a-i râz çalındı
5. Te' şîr[i] zühür itdi gibi süz-ı dilümden
Bir âh ile çün berg-i gül-i nâz çalındı
6. Sağar didigün seng-i hazef reşk-i lebünle
Birden bire ey mest-i mey-i nâz çalındı
7. Efsûs yine defter-i ' işkuñdan o şahuñ
Nâmuñ senüñ ey ' aşık-ı ser-bâz çalındı
8. Tîğ-i nigeñiyle o şeh-i ' işve-sipahuñ
Nâzım niçe ' uşşâk-ı ser-endâz çalındı

95.³⁶

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

1. Cüyda kaçd-ı şinâh eyledi ten gösterdi
Burc-ı âbide o meh baña beden gösterdi
2. Nefy ider câhla işbât için ol meh femini
Yine engüşti-i şehâdetle dehen gösterdi
3. Çeh-i [N]ağşebde olan hâleti şorma yârüm
Hande-i nâz ile hoy-kerde zekân gösterdi

Metâli'

[27^a]

96.

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

Dehen-i yâri devâdur didi ba' zı hükemâ
Yoğdan olmaz saña ey ' aşık-ı bî-çâre devâ

³⁶ Abdulkadiroğlu, *age.*, s. 429; Ekinci, *age.*, s. 2329.

[27^a]

97.

mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün

Ez-vuşlat-ı cânân ne güzâr u dil-i mâ râ
Bâ-ı ışk-ı sirişte _est ketân-ı gül-i mâ râ³⁷

[27^a]

98.

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

'Aks-i rüyü şu' ledâr olup mişâl-i mâh-tâb
Hâcletinden kendüyi divâra urdı âfitâb

[27^a]

99.

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

Bâdenüñ kıletti var keşreti olmaz mı 'aceb
Ehl-i dil ğam-zede-i derd-i humâr olmasa hep

[27^a]

100.

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

Dil o zülf-i siyehün gerçi ki perverdesidür
Dide-i cânımuñ ol dağı nazar-kerdesidür

[27^a]

101.

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

Dil yine seyr-i cemâl-i yârdan mehcürdur
Dür olan gözden gönülden de olur meşhürdur

[27^a]

102.

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

Derd-i 'ışkî keşfe bir hem-râz ister gönlimüz
Hâşılı bir dil-ber-i mümtâz ister gönlimüz

[27^a]

103.

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

Şafâ-yı gülşeni faşl-ı bahârdan bilürüz
Bahâr-ı hüsnî haţ-ı müşk-bârdan bilürüz

[27^a]

104.

³⁷ "Cananın vuslatından başka gönlimüzde ne var? Bizim güllü ketenimiz gözyaşlarıyla yoğrulmuştur."

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Dehānuñ arzūsiyla cihāna dil nigāh itmez
Bilürsüñ yoq yire 'aşık şehā taẓyî' -i āh itmez

105.³⁸

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Vaşf iderdüm tarz-ı hāşü'l-hāşını bezm-i Cemüñ
Nuql-i meclis-i kesr ' arzı olmasaydı ādemüñ³⁹

[27^a]

106.

mef' ulü fā' ilātü mefâ'îlü fā' ilün

Güş itme pend-i zāhidi şā' ir-ṭabî' at ol
Ya' nî şarāb-ı 'ışık ile ser-mest-i vaḥdet ol

[27^a]

107.

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Ġamze ser-mest olmasa çeşm-i siyāh-ı yārdan
Hün-ı dil nūş eylemezdi sāğar-ı serşārdan

Müfredāt

[27^a]

108.

mefâ'îlün mefâ'îlün fe' ulün

Ḥarāmīdür o ḥāli gerdeninde
Boğaz bekler alur dil gevherin bāc

[27^a]

109.

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

' Aks-i rüyem dīde der-āyīne dü-peyker-nümüd
An zamān dānem ki her ne āyīne der-āyīne⁴⁰

110.⁴¹

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Niçün ey duḫter-i rez şerm ile ser-püş-ı nāz olduñ
Şıķılma bezm-i ' iştretgāha gel bizden ḥicāb itme

³⁸ Çapan, age., s. 611; Güzel, age., s. 659.

³⁹ Vezin tutarsız.

⁴⁰ "Aynada yüzümün yansımamı görünce iki yüz belirdi. O an har ne varsa aynada sadece aynada olduğunu anladım."

⁴¹ Abdulkadiroğlu, age., s. 429.

Ekler

Ördek-zâde Mustafâ Nâzım Divânçesi'nin Milli Kütüphane Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonu 06 Hk 1204/1 Numaralı Nüshasının İlk ve Son Varakları

